

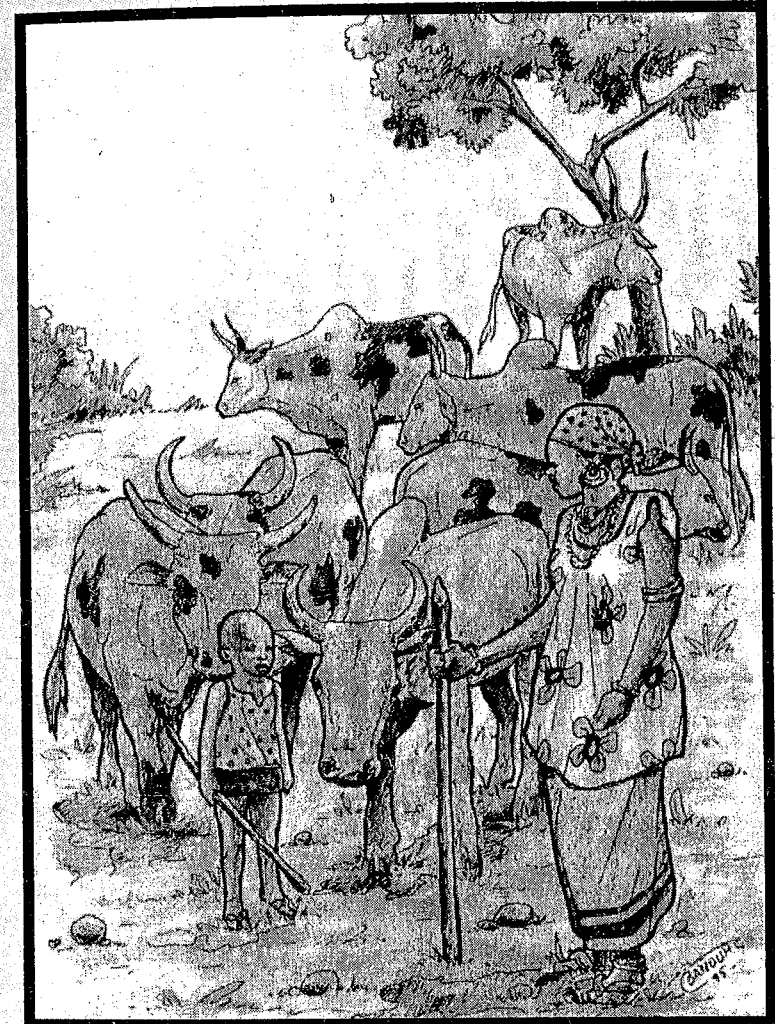
Daramani Tarawele ye balikukalankaramogo ye. A ye sebenni damado ke n'o ye gafeseben ye. Ninu y'a a gafe sebennen dow ye : "Hakilimaya" (poyi), "Warabilen ni ba ka teriya", "Hadamadenya taabolonw."

Gafesebennaw ka jogondanw hukumu kono a ye joyoro soro ni "Facyen" ye san 1993, "Sababu ni sababu" san 1994, "Jigitigesaya" san 1995.

Nin sen in gafe ye nsiirinw ye, ka da u nafa kan an ka hadamadenya sabatili kojuman kono. Nsiirin ninu sebencogo b'u kalanni n'u faamuyali nagoya. O nagoya be nsiirinw diya, k'a ke ka kuntilenna jonjonw soro u dabara minnu kama, kalandenw ka yerekalan sinsinni, kokorow ni danbelakow donni n'u labatoli.

Daramani Tarawele

Nsiirin

N y'a ta nin na k'a bila nin na

Daramani Tarawele

Nsiirin,

N y'a ta nin na
K'a bila nin na

Editions Jamana

Ɗegɛn : Nuhun Madani Tarawele (Banun)
Nataliye dilanbaga : Modibo Sidibe

Jamana gafe dilanda
Bataki kɛsu 2043 Bamako (Mali)
Nɛgɛjuru : 22 62 89 - Fakisi : 22 76 39

Depo legalɩ 1996 san kalo 3 folo
Mali jamana ka gafɛmarayoro Bamako
Gafe gale bosan 1996
Jamana gafedilanda
ISBN 2-910454-30-4

A yamaruya tɛ jamana si bolo ka gafe bɛɛ walima a fan do labugun, k'a sɛbɛn, k'a bayɛlɛma, k'a bɛn a hakilinan taabolo ma. Sɛbɛn in bayɛlɛmani, sira o sira fɛ, ka soro a tigiya sɛbɛntigiw ka yamaruya t'i bolo, o konnen don.

Nin gafe in dilanna ni "CODE" ka dɛmɛn ye

KONOKOW

Ɔebila	5
Nsiirin : Dugutigi subaga, a muso subaga.....	7
Nsiirin : Fanafole, Niyadon ani Nafanga.....	15
Nsiirin : Ko foli be moggo mako dilan	21
Nsiirin : Wale numan	29
Nsiirin : Layidutiimemuso	35
Nsiirin : Mogote.....	41
Nsiirin : Golokonugutigi.....	47
Nsiirin : Saana, Baana, Gaafan.....	53
Nsiirin : Salenba, Salenden ani Dolendala.....	59
Nsiirin : Soroba	65

Ɗɛbila

Nsiirin ye fɛn ɲɛnama ye hadamadenya sabatili la, bawo a jɔyɔɔ belebele bɛ lamɔni ni ladamuni na an ka jamakuluw kɔnɔ. O siratige la, mɔgo tɛ min bɛ se k'a fo ko nsiirin ma deli ka kɛ taamasiyɛn ye min ye faamuyali d'a ma a ka tɛmɛnsira sɔɔ a ka mɔgoya kɔnɔ. '

O sɔɔla mun fɛ? o sɔɔla ko nsiirin dar'a ye su caman a ka mɔgo ɲɛnatige dɔ fɛ walima a filanw fɛ. O ye tiɲɛ ye, bawo, foɔ nsiirin caman tun bɛ da denmisenw ye walasa u ka ko dɔn.

Kodɔn bɛ sɔɔ nsiirin hakilinaw fɛ k'o sababu kɛ ko nsiirin tɛ, min tɛ mɔgow kalan.

Sisan, belebele bɔra nsiirinda la bawo ɲɛnajɛfɛn wɛrɛw donn'an ka sigidaw kɔnɔ. Olu tɛ se ka nsiirinw ka kalan ɲɔɲɔn di denmisenw ma. Olu nana ni gɛlɛyaw ye an ma ladamuni ni lamɔni siraw la. O b'an siran. Fo fɛrɛw ka tige nsiirinw ka kisi.

Fɛrɛ jɔnɲɔn minnu bɛ nsiirinw kisi, k'u lasago o y'u sɛbɛnni y'an ka kanw na, kalanden jolenw k'u kalan kalansow kɔnɔ ani galaw kunna dugumɔgow ye, denmisenw ni mɔgokɔɔbaw ye.

Nin ye nsiirin tan ye, minnu sɛbɛnna o hakilina kɔnɔ, mɔgow ka faamuyali caman sɔɔ u kɔnɔ walasa ka hadamadenya sabati.

Nin nsirin ninnu bɔra u sɛbɛnbaga yɛrɛ ka hakilijakabo de kɔnɔ. A ma se mɔgo si kelen ma k'o kan ta k'a sɛbɛn.

Nsiirin Dugutigi subaga, a muso subaga

N y'a ta nin na k'a da dugutigi do n'a muso la.

Suya tun be jonw bolo?

Suya tun diyara nin mogo fila bolo. Suya ye donniya ye min fana korolen don i ko dugukolo. Suya be mogo minnu bolo, olu be wele ko subagaw. A be fo fana k'u be yeli ke ni ne fila ye. O kama, u be wele ko jefilatigiw, u be min ye mogo gansan t'o ye. Mogo gansanw be siran u ne barisa u ka donniya tinenino ka bon. A be fo ko subagaw be mogo dun k'i to i sen kan, k'u be kaman bo k'u pan dugu ni dugu, k'u be taama u kun kan, kuma lasurunya na, u be se dakabananko caman na.

Suya tun be Bananninkelen, denkelentasubagaw tun be Bananninkelen. Bananninkelen tun ye dugu ye, dugu min tun desera ka bo a yere la, k'o sababu ke u ka suya bonya kojugu ye, barisa naganw tun b'u la i ko Bananninkelen dugutigi Nejanzana ani a muso Sufen

Nejanzana tun ne taalen don kalamene fe. Ale ye suya soro ciyen ye a fa fe, o fana tun y'a soro a fa fe. Nejanzana ka

suya ka bon. Suyaton jomogo tun don, a murukalatigi tun don. Nejanzana n'a muso Sufen de tun be jamana subaga kuraninw bolo don suya la. Nin mogo fila tun ye suya masaw ye, sangajogon tun t'u la.

Suya ye mun bali Bananninkelen?

A tun te kun dunan na i ka su si Bananninkelen kono sango k'a fo k'i be sigi yen. Su tun te ko mogo la yen dafa n'i te dugu den ye. O ye dugu bali ka bonya. Min fana ye Bananninkelen bali ka bonya, o de ye ko den tun te se ka korobaya dugu kono. Den tun te si soro yen n'a kene-kene ma tige ka bin don kelen. Dugu mogokoroba nana caya ni denmisen ye. Waati nana se, n'i ko ka denmisen saraka bo, fo n'i taara dugu were la, n'o te i ka saraka te bo.

Jon bena subagaw kene ?

Den kelen nana wolo Bananninkelen. Ni Bananninkelen subagaw tun y'a don, a tun te wolo, u tun b'a ba dun piya. Nka ni subagaw ma Ala dun, subagaw b'u ta duntaw dun, balotaw be balo piya.

Den in togo dara ko Sufine. Fine min be ci su fe, subaga te se k'o bali. Sufine be balo k'a tile ke, nagan si te se k'o bali. Sufine y'a ka denjereninya n'a ka denmisenya bee ke a ba konobara la. Sufine wolodon, a wolola su fe. A wolola n'a da falen ye jin na, a wolola ni kuma y'a da kono, a wolola don min, a taamana o don kelen. Sufine ye san jenama fila de ke a ba konobara la.

A wolola, bee ko dakabananden wolola, nankama wolola. O don, subagaw y'u ka lajeba do ke Bananninkelen banansunba sanfe. U ko ka Sufine latemen yanni a be ke keneke y'u bolo don min. Sufine tor'a ba sen kan k'u dalamine. Subagaw ta kera sebe ye. U ko ka cogo jini a ba la, ko n'o kera kongo be Sufine faga. Yanni Sufine b'u dalamine

tugun, a ba ni binna. Sufine k'u ma : "An be jogon na sa de finikan fo nerebo".

Kongo be Sufine faga wa?

Subagaw ma tije fo, kongo te Sufine faga. Sufine ma bilakoroya ke. A filanw be basamine na waati min, ale tun ni manabele be ka mankanw faga kungo kono. A tora, a kelen be taa donsoya la kungo kono, don kelen Sufine ma segin so, jinew temenna n'a ye. O diyara Nejanzana n'a ka jama ye. Nka u ka nisondiya kuntaala ma janya, bawo dogokun kelen be dafa yoro o yoro, Sufine yera dugu kono tugun. A nana ni kumaw ye, n'ale yere kelen te, mogo si tun te miiri minnu foli la sanko k'u bo i da kono.

Sufine ko Nejanzana ma, k'ale b'a fe a dogonin ka caya dugu kono ani k'a b'a fe dunanw ka se ka su si Bananninkelen fo ka sigi yere dugu kono. A ko n'o ma ke Bananninkelen be wuli. O waati, a be na ni sogo minnu ye ka bo kungo kono, a n'a filanw b'olu dun. U tora o la, fo k'u tin don jogon na. Sufine t'a fe cogo si la, ko k'a filanw kunsigi den kelen soro.

Sufine ni subagaw be jogon soro mun ko la?

Don do la, denmiseninw bora kungo kono. O don, kungo ma diya u la. U ye kononin kelen de soro ka faga n'o ye dibi ye. U nalen sera cekorobaw sigilen ma. Kelen ko denmisenw ma :

- Aw kana nin kono kunntan in dun. A be mogo faga. Ni min y'a dun o ta fila ni cetige.

Kono be min bolo, o tun ye denmisen ye min tun tulo ka gelen. O ye cekoroba jaabi ni nin ye:

- Ne be nin kono dun. A te se ka ne faga.

Denmisenw ma son ka kono dun. Nka u bora ka n'a fo cekoroba ye k'u y'a dun fo k'u da tuluma jira cekoroba la. O ke

ani denmisenw kono ka funun, o si ma koroya si ye. Sufiye bora ni kono ye ko min no don, o be sa. A tigi k'a don ko denmisenw be bo u ta in na.

O fo, a ni cekorobaw ka baro ka yerere, o kera yoronin kelen ye. O baro ma sigi tugun. Bananninkelen. Cekoroba dow bilala tow ne. Kabini o don, fara kera denmisenw na Bananninkelen. Denmisenw kolosibaga n'u lakanabaga kera Sufiye ye. Denmisenw cayara, dugu kera denmisen-dugu ye.

Dunanke be si Bananninkelen wa? A be mun ke?

Don kelen fana, dunan do temento, su kor'a la Bananninkelen. A sinna dugutigila ma ka dugutigi Nejanzana yere k'a jatigike ye. Dunanke b'a don ko dunan te si Bananninkelen dugu kono. Nka i komi a yere ma tige a yere la, a y'a laben k'i da kalaka kan, dugutigi muso Sufen yere ye dilan min d'a ma. Su nana korobaya, hali mogo senkan te men tugun. O waati de ye dow ka baara wusutuma ye. Sufen n'a sumusonogonw de nana k'u be dunanke ta ka bo kalaka kunna. Dunanke n'a ka kalaka bee be wulila ka taa da Sufen n'a taamanogonw kun na. O y'u dabali ban. O kono, dunanke hakililatigelen b'a ka sirabara ci sumuso ninu kun na. Sumusow be nin fo dunanke ye :

"A file nin ye anw mako sara bi,

Anw wolodenw b'an ko,

Wari ni sanu b'an ko".

Dunanke be sirabara ci u kun na tugun k'i kanto u ma:

"Dugu na je aw bee la bi.

Gagawu gagawu, gagaga.

Aw te ne den ye.

Dugu be je anw bee la yan bi".

Musow be kuru jira dunanke la kuru minnu falenna u kun na sirabara ka gosili fe:

"E yere ma kuruba ye yan wa, baba?"

Dunanke be u nininka kuru yorow la ka segin ka sirabara gosi u kun na ni nin kan ye :

"Gagawu, gagawu, gagaga.

Tile na bo aw bee la yan bi.

Gagawu, gagawu, gagaga.

Aw te ne den ye.

Dugu be je anw bee la yan bi".

Sumusow b'u kanto dunanke ma tugun :

E! e bena ne kun ci wa, baba,

A to ten, ne kunkolonin to ten, baba".

Dunanke kelen ka Sufen n'a sumusonogonw segen tuma min, walasa u ka suya dabila, a be taa n'u ye Nejanzana fe. Nejanzana fana be maloya ni Sufen n'a tonogonw ye, kalaka junen u kun ka Bananninkelen yaala. Sumusow be nin donkili da u donto dugutigi ka so :

E! Ala, maloya file nin ye,

E! Ala, lebu daboto file nin ye,

E! Ala, dugu jelen file an bee la nin ye,

Gagawu, gagawu, gagaga!

Subagaw ka foroli daminena dunanke ta in na. U dun mana foro u te se ka suya ke tugun. K'a taa o don na, suya dabilala musow fe Bananninkelen.

Sufiye be mun ke Nejanzana na?

Nin kelen musow la cew fana siranna suya ne dugu kono. Nejanzana ma se ka far'a la. Mogo min mana sa dugu kono, n'o su donna, Nejanzana b'a yere ke suruku ye su fe ka taa o su bo. Sufijne ba dun tun su ma don folo. Sufijne k'ale ba su te bo wa su were te bo suruku fe Bananninkelen kaburu la.

Sufijne ba sukoya nana ke. A k'a terike Zan ma a ka berew laben suruku bugoli kama. Su donnen, su kora, Sufijne taar'i da kaburu kono a ba kerefe. Dugu nana tila, suruku n'a bonbonsi je nana suku-suku, ka Sufijne ba kaburu kura wuguba. A bolo don kaburu kono ani Sufijne k'a mine, kulekan ka yelen, o bae kera kelen ye. Sufijne bora kaburu kono, ka namakoro bolo fila siri ka da a ko, k'i kanto a terike Zan ma :

"Teri Zan wee! berew be yen wa?

Ne taato don ni malobali ye.

Zan yoo, i laben ka n kono,

Ne nato don ni terejugu ye.

Su do mana don nin ko,

Musokoro do mana don nin ko,

Suruku t'o dun, duga t'o dun,

Ne nato don ni malobali ye".

Suruku yere ko Sufijne ma:

"Nin keko mana ke nin foko la,

Mogo na sa manumako la koyi.

A fo ne na to nin koyi na de,

Ne na n nesen kelen kari,

Sensaba taama dabora".

Suruku siranna saya ne. A yere ye a ninw ke k'a nesen kelen tige ka bo a la. Boli dabora; Sufijne ye suruku gen ka dese a la. Ko suruku be dugukolo nugu ni ko b'a ko.

Suruku k'a yere dege sen saba taama na, o de nena a ma yan n'a kisira. Nka Nejanzana ka dugutigiya tihena. A n'a muso Sufen ye dugu bila. Bananninkelen lafiyara pewu. Nin be kojugu bo dugu la.

N y'o ta yoro min, n y'o bila yen.

' *
* *

Famuya jumen be nsiirin kono?

Ko daga mana bonuya cogo o cogo datugulan be soro a la. Donniya dow be yen mogo kana olu jini, magosa donniyaw don. Donniya yere do be yen, i n'a fo Sufijne ta rogon, n'i y'o soro a ka ke ka mogow demen walasa bae ka lafiya. Sufijne ye biyenkalajinina sen ta k'a bo biyenkala kan.

Nsiirin Fanafolo, Niyadon ani Nafanga

N y'a ta nin na k'a bila nin na.

Kabini diɓe damine ko saba be senna. O fen saba in ye hadamadenw bo jogon na. N'a saba sigira jogon koro ko hadamaden k'a kelen sugandi, sugandita ka gelen, bawo a fen saba in kelen-kelen bee ye fenba ye. O fen saba ye mun ni mun ye diɓeso koro yan? O ye nafolo, donniya ani fanga ye.

Nin kera dugu do ye ko Kobɛɛdugu. Kamalen saba tun be Kobɛɛdugu. U tun ye filanma saba ye. U donna negokoro jogon fe. U kera taamajogon ye, tile m'u fara, su m'u fara. U ye jogon kanu fo ka mogow dabali ban u ka ko la. Kamalen kelen tun ye Fanafolo ye, filanan tun ye Niyadon ye, sabanan tun ye Nafanga ye.

Bi ma diɓe da, bi ma tungafetaa fana bila diɓe na. Fanafolo, Niyadon ni Nafanga wulila don kelen ka diɓe mine k'u be taa u sennayaala. U kelen ka Kobɛɛdugu bila, bee taara i togolafan, u taara fen jini. Yann'u be fara jogon na, u y'u kan di jogon ma, u bee ka segin u ka dugu la yanni san tan ni duuru ce.

Jon ye Nafanga ye?

Min yera Nafanga la, o ye ko diyagoyakow de ka di a ye, ale de be mogo tow diyagoya, ka fanga boli mogo tow kan, mogo te fanga boli ale kan. Nafanga ye Kobɛɛdugu bila fen kelen de ninin kama, o fen kelen ye fanga ye walasa don mana janya cogo o cogo, hali n'a kun de be to a la a ka Kobɛɛdugu n'a lamini mara, a ka ke yen masake ye.

Fanafolo be mun fe?

Fanafolo k'ale ma diɲe ye ni nafolo t'i bolo. O la, Fanafolo ko diya te diɲe nafolontan na. Fanafolo ko f'ale ka nafolo soro, k'a mara, Kobɛɛdugu n'a lamini k'ale kofɔ. A ko nafolo be daga o daga dalala, ale kun be to yen.

Niyadon be mun ko?

Min ye sabanan ye, n'o ye Niyadon ye, ale yeli gansan b'a jira ko mogo majjinnen don, mogo don min hakili dafalen don, min hakili ka bon fo dugumogow tun b'a fo k'a kun salen don. Niyadon ye diɲe mine, k'a be taa a hakili yiriwafenw nini, n'olu ye donniya ye, donniya nafamaw.

Nafanga ka taama kera cogo di?

Nafanga taalen fanganini na, a ni mogo ma ben sigi la, a ni mogo ma ben kuma na, a ni mogo ma ben baara la. O denmisen ma ke, a mogokoroba ma ke, a ce ma ke, a muso ma ke. Nafanga ko fanga, diyagoya, a ka diya walima a ka goya i ye.

Nafanga tora ten, tuma bee ani do be kele la, tuma bee a ni do be woyo la. Nafanga labanna ka cekoroba do soro min ni mogo te kele, min ni bee be sigi. Cekoroba in hakili ka bon, bawo a ye diɲe taama ka ko caman ye, ka ko caman faamu. O ko, a fana denke be tunga nefɛ. A sonna, sababu koson, ka Nafanga madon a yere la. Nafanga mana ko o ko ke, cekoroba b'o muɲu fo kana a don Nafanga be ka min nini diɲeso kono.

Don do cekoroba ko Nafanga ma:

- N denke fanga b'i kaman korɔ, fanga ka d'i ye kojugu.
- O ma soro fen were fe, ne b'a fe k'an ka yoro mara don do.
- N denke fanga ma ni i bolo. Fen were nini, o ka fisa i ma.

Cekoroba ye nin ke ka Nafanga ladi. O ko, a kera i ko Nafanga da sirilen don, a ma se ka kuma si da cekoroba ka folen kan.

Cekoroba k'a ma:

Cekoroba be mun di Nafanga ma?

- Ne be se ka fen do d'i ma, i mana segin aw ka dugu la, fanga be laban i bolo, nka waati be se a te diya, i b'i yere nini.

Nafanga ye cekoroba jaabi:

- Ni ne Nafanga ye fanga soro Kobɛɛdugu, ne te n yere nini. Ne be se ka n yere nini cogo di? Fen min b'i bolo n bilasira n'o ye.

Cekoroba ko Nafanga ma:

- Ne ye min taama, ka min ye, ka min men, ka min don, o ka ca. Fen do ka ni cekoroba bolo, o ma ni denmisen bolo. Ne file, ne bee fen be fe fo fanga. N'o te e tun be ne soro yan fangatigi ye.

- Ne Nafanga te fosi fe, ni fanga te. N demen i seko la.

Cekoroba ye Nafanga bolo fila mine. Nafanga y'a tege fila jan. Cekoroba y'a dalakilisi k'a la. Nafanga y'a ne saalo siɲe saba. Cekoroba y'a labila.

Cekoroba ka kilisi be fen ne Nafanga ye wa?

Cekoroba ka hine kera sababu ye Nafanga ka diɲeyaala dan san kelen ma. Nafanga seginto yere somina, bawo a sera mogo o mogo ma, olu bee y'a kunben ni bonya ni majgin ye. A selen Kobɛɛdugu, a ye bonya soro, ka danaya soro, ka madiya soro. A sera Kobɛɛdugu a setuma na, bawo dugutigi kura tun ka kan ka sigi korolen bannen sababu la.

Dugutigisigi nana ke, ka Nafanga sigi Kobæedugu n'a lamini kunna.

Jon be ke filanan ye seginni na?

Filanan min seginna Kobæedugu kono, o kera Fanafolo ye. A fana bora Nafanga boyoro la. Cækoroba kelen in ye Fanafolo fana bilasira. Fanafolo ni misi donna Kobæedugu. Kobæedugu n'a lamini bæe, Fanafolo ñogon bagantigi ma ye. Bæe ko tunganfetaa diyara Fanafolo la, a ni nafolo nana.

Mun na Niyadon nana tow kofe?

Niyadon tora tunga fe, moggo si t'a yoro don. Dow k'a sara barisa a mænna, barisa a ye san tan ni duuru dafa. Tow ye sira kelen mine. Niyadon ye diñe tonkun naani bæe taama kalan nofe ni o ye donniya ninini ye. A ye donniya suguya bæe do nini, ka faamuya bæe do soro, worodugu donniya, kogodugu donniya, tilebin donniya, koron donniya, dugumakolo donniya, kabakolo donniya, fiñe donniya, hali ji donniya.

Niyadon be don don min Kobæedugu, moggo caman filila a ma. O don, a ka minenw te kun wotoro kelen kono, a bæe ye gafe ye, larabukan ni tubabukan. A yecogo ma mogow sewa fewu. Dow yere ko Niyadon nacogo in ma bala moggo la, bawo, den kunsalen mana taa tunga fe, a tege lankolon de be segin.

Filanma saba ye ñogon soro Kobæedugu. Nafanga yera, Fanafolo ma dogo. Niyadon ma jate. Nafanga y'a wele k'a nininka k'a ni mun nana, a k'o ma a ni gafew. Fanafolo fana y'o nininkali k'a la. A k'o ma k'a n'a kunkolo de nana. U k'o la, ko fa be Niyadon na. Nka Niyadon ma dese baroñogon na. Mogow be na a lamæn, k'u ka geleyaw fo a ye. Taakun yera a ka tungafetaa la. Niyadon sera ka jama ke ñogon kan,

Niyadon sera ka jama nafa, Niyadon donna jama na. A filankew labanna ka keleya a la.

Nafanga tulo donna a mankutu la. O waati Nafanga ka fanga juguyara bæe ma. Fanafolo ka baganw fana labanna ka sa kelen-kelen fo k'a yere kononafili. Kilisi barika banni damina ten u moggo fila bæe yoro. Jama banna Nafanga la, faantanya kunbora Fanafolo fanfe. Niyadon lolo wulila, a ka donniya, a ka kalan, y'a dawula bonya, k'a ke jamatigi ye. Bæe be menni ke ale de la.

N y'o ta yoro min, n y'o bila yen.

*
*   *
*

Nin nsiirin nafaw ye jumen ni jumen ye?

Min be faamuya nin nsiirin kono, o de ye ko min taara fanga nini ani min taara nafolo nini, u fila si ma fen barikama nini, bawo u bæe ta taara k'u dan. U ye nafolo ni fanga soro nogoya la, nafolo ni fanga taara ten fana. Fanga wo, nafolo wo, nin si te ke moggo jigi ye.

A be faamu ko donniya de be laban, ale de ye moggo ta ye, ale de ye moggo jigi ye, ale de be fanga tali nogoya, ale de be nafolo ladonni nogoya. Fosi te kalan bo, fosi te kun donniya la.

A be faamu ko taama be donniya di moggo ma, ko donniya soro man di, ko moggo be mæn donniya ninini na.

An ka kalan nini, an ka donniya nini, donniya ye yelen de ye hadamaden be taama min yeelen la, yeelen min te dibi sanko i ka fili sira ma, yeelen min be fanga ñe, yeelen min be nafolo ñe. Fanga be ban, nafolo be ban, donniya te ban. Donniyatigi ye faama ka masake ye, nafolotigi fana ka masake don. Donniya fan o fan ñeci b'a la, a mana ke kan o kan na.

Nsiirin Ko foli be mogo mako dilan

N y'a ta nin na k'a da masake do la.

Folo foli tun ye hadamadenya sira folo ye. Bi foli kera bolokofefen ye. Nka folikebaliw be nimisa.

Nin kera masake do ye. A tun sigilen don Bure jamana kono. Bure jamana tun ye sanumayoro belebele ye. Mogo caman yere b'a kalama ko masake Kanku Musa taara ni sanu caman min ye heji la o san jan na, o sanu fanba bora Bure. Hali sisan sanumayoro don.

Folo masakew tun ye kantigiw ye. U tun mana min fo, u tun te bo o kan. Masake in tora a ka masaya la, a mana min fo, a b'o ke. A ka masakeya kono, a ka mara mogo kelen ma tige a la. A ka masakeya kono, bee y'a kanu, a diyara bee ye, bee y'a bonya. A y'a nini cogo bee la k'a n'a ka mogow ce surunya.

Masake in be mun ke walasa a n'a ka mogow ka ke kelen ye?

Walasa mogow ka suruny'a la, u ka se k'a faamu, a fana ka se k'u faamu, a tun be bala mogow la ni kobaw ye. O sira la, a ye seli do sigi sen kan, tulonge suguya bee tun be kene kan. A tulonge bee n'a ka wala. Wala bee tun ye nafama ye,

walasa min garijɛgɛ mana diya wala ka se ka ke sabu ye k'o tigi ka sɛgɛn ban.

Nin tulongɛ wala kɛra mun ye?

Nin siɲɛ-wala kɛra mun ye? Masakɛ yɛrɛ denmuso. A ye filennin fa sanumugu la k'o sigi nsirajuba do sanfɛ. A ko ni cɛ o cɛ sera k'o filennin lajigin, ale b'a denmuso ni filenninfasanumugu di o tigi ma.

Tariba tun ye masakɛ denmuso togo ye. Fiɲɛ kelen si tun tɛ Tariba la sanko a n'a fo k'o fiɲɛ de kɛra sababu ye ka Tariba gala. Masakɛ ɲaniya yɛrɛ de tun ka ni n'a ka mara mogow ye. Tariba tun ye npogotigi dafalen ye, a nunkala jolen don, a ɲekisɛw bɛ mɛnɛmɛnɛ, a ɲɛsiw finnen moni-moni, a yɛlɛɲin b'i ko malogɛsɛ, kunsigi caman b'a kun, a cɛ ka ni i ko jine, a nison ka di.

Tariba bilalen wala ye, cɛw bora masakɛ ka mara fan tan ni naani kɔnɔ, k'u sen don nin ko in na. Bɛɛ k'ale de bɛ ke masakɛ burankɛ ye, bɛɛ k'ale de bɛ Tariba ta, bɛɛ k'ale de bɛ sanu soro.

Mogow ye labɛn jumɛnw kɛ?

Yann'a don bɛ se, bɛɛ y'i ka kɛta kɛ walasa nsirajuba yɛlɛnni kan'u kɛɲɛ. Minnu bɛ don dɔnnikelaw kan, olu donna, minnu b'u yɛrɛ sifilɛ kungo nsirajubaw la, olu y'u ta kɛ kungotaa o kungotaa ye. Kɛnsɛbaatow b'a la, banabaatow fana b'a la, fiyɛntow, kunatow n'u ɲogonnaw. Bɛɛ y'i cɛsiri ko in fɛ, k'i labɛn yanni a don ka se.

Tariba ka cɛɲiya mankutu sera jamana yoro bɛɛ la. Masakɛ ka kaari kuma fana ye kow tige, ka baw sagon, ka kuluw pan. Tariba togo taara, ka taa, ka taa, ka taa. ɲogon-dan don nana se. Cɛw bora, minnu dalen don u ka ɲanaya la, olu bɛɛ bora ko san garijɛgɛ kelen ye Tariba ye, ko

garijɛgɛ kelen in tɛ taa k'olu dan. Cɛw bora, minnu ma da u yɛrɛ la, a bɛɛ bora.

Tulongɛ kɛnɛ tun bɛ cogo di?

Waati nana surunya. Masakɛ yɛrɛ nana k'i sigi k'i ɲɛw bɛn nsirajuba ma. Tariba yɛrɛ nana, a bɛ so kan, jama cɛlɛn don a nofɛ. Yoro bɛɛ kɛra kulekan ye, yoro bɛɛ kɛra mankan ye. Do farala Tariba ka cɛɲiya kan nin don sogoma. Tariba k'o don masiri ɲogon tun ma deli ka ye jine na sanko hada-maden. Finiw de tun ka ni wa, mogow m'a don, tulolanɛgɛw bololanɛgɛw, bolokannanɛgɛw, a fari yoro bɛɛ tun ye sanu ye, hali a kunsigiw. Tiɲɛ yɛrɛ la, Tariba bora ni don in. Cɛw y'a fo, musow y'a fo, jinew ma sosoli k'a la.

Waati nana se, Masakɛ y'a ɲin'a ka jelikɛ fɛ a ka kuma lase jama ma. Jelikɛ yɛlɛnna a ka so kan ka munumunu ni masakɛ ka cikan ye. A don jama caya kojugu, n'a tun ma so ta ka yaala fogo la, bɛɛ tun tɛna a kumakan mɛn.

Yɛlɛnni nana damine. Dow y'u senbo k'a soro hali u ma wele, nsirajuba yɛɲɛna gansan ye ji kɛ olu ka mugu la, k'u fari faga.

Cɛ minnu dalen don u ka kologɛlɛya la, olu nana k'u yɛrɛ sifilɛ nsirajuba la. Dow b'a damine ni kilisi ye, ka nsirajuba lamini. U mana u bolo d'a kan, u tɛ mineyoro si soro jiri in na. Do wɛrɛw kelen don ka sɛbɛnden caman siri u yɛrɛ cɛla, dow ta ye warabilenwolo ye, olu si ma se ka yɛlɛn nsirajuba la.

Mogow ko faama y'a don ko mogow si tɛ se ka yɛlɛn nsiraju in na, k'a kɛ. Dow k'a ta fɛ mogow k'a denmuso ta. Dow yɛrɛ ko Masakɛ ye tulongɛla ye. Jama na, fiyɛntokɛ do y'a bolo korota, k'ale fana sen bɛ jiriyɛlɛn na. Jama ko ooo! ooo! ooo! U y'a bolo mine ka taa a tɛgɛ da nsiraju kan. A y'a bolo fila waga k'a bɛ jiri ju mine. A ma se. A y'i kanto jama ma:

- Jaga tulongɛ tɛ koyi!

Do k'a ma :

- Netigiw ma se k'u pan dinge min kunna et fiyento be se o la? N'a ma fo k'e ni jinew bolo be jogon bolo koni.

- Jama y'i tige yele kan tuguni, bee ko koo-koo-koo!

Jama be nin bee la, jaga ce dow be sira fe ka na, u bena yelen nsirajuba la ka filenin lajigin n'a konosanu ye. Kafemogo ma ke mogo were ye kunato Siri ko.

Siri tun ye jon ye?

Siri tun donnen don ni banaba ye kabini waati jan. Kuna tun be jini ka ban Siri la. Kuna tun ye Siri senkoniw tige ka ban, k'a bolonkoniw fana tige ka ban. Ni Siri tun be dumuni ke, fo a tun k'a da turu dumuni na dumuniminen konso i ko baganw b'a ke cogo min na. Ni Siri tun be taama, kuna digi kojugu a fasaw la, f'a tun b'a senw fili de, pata! pata! A ka taama tun ye timinandiya ye, a ka taama tun ye makariko ye.

Kuna tun ye Siri da jegen fo dawolow tun te se ka daji bali ka bo a da konso. Siri daji tun be bon i ko lagalagato dajibon. Kuna tun ye Siri nun mine k'a nunfilew ke i ko woronin taw. Tuma bee nunji tun be woyo ka bo olu fe. Kuna tun y'a nefaraw yoba, neji murumurunin tun be to ka bo a new la. Aa! Siri tun ce ka jugu, Siri tun te se ka file siye fila.

Siri tun ye ce ganan ye. Kabini k'a da, a ma muso soro. Somogo si tun te Siri la tun, fosi tun t'a jigiyi la. Siri de tora a ka mapumakotaama na ka na se falaw konso, a segennenba, a wosiji do te do soro. A ye musokoronin Kanza soro yen, o be ka bin bo a ka maloforo konso.

Kanza ye mogo siya jumen ye? A be mun di Siri ma? Mun na?

Kanza tun korola, a filan si tun te yen lamini na tugun. A kunsigi tun jlen don i ko korimugu. Kanza tun ye ko caman ye, fo dow tun k'a be kungosogow ka kuma men, dow

fana ko Kanza ni jinew be jogon fe. Nka Kanza jogon mogokoroba kolokene tun ka dogo, fo mogow labanna k'a fo ko jinew de ye kolokenyafura ni fura caman werew di Kanza ma.

Mogo caman, ce caman jawulibaato walima nisondiya-baato temenna yen fe, u koroto kojugu ma musokoronin Kanza ye sanko k'a fo. A fana tor'a ka binbo la, a ma sege ci ka ke mogo si la. A b'a don k'o ce t'u la min be Tariba soro ka k'a muso ye. Siri selen musokoronin Kanza ma a ko:

- N ba Kanza ni binbo.

Kuma bee taara nun na. Nka Kanza y'a don ko foli de kera. A fana ye Siri lamine :

- N se, Siri ni ce. Siri be taa min?

Siri ko musokoronin ma :

- N be taa Tariba ka kene kan. Mogo te garijeye bofan don.

Siri be tila o foli la, a ye woro feren kelen di Kanza ma. O fana y'o mine ka Siri barikada, k'i bolo soro a ka fini loko la ka furamuginin do bo k'o ke Siri tege konso.

A ko Siri ma :

- Nin ye warabilenw ka jiriyelenfura de ye. N ka filen ta i ka ji do k'a konso i ka furamugu in bila o la. I k'a do min k'a do ke k'i ne ko, a to, i ko ke k'i bolow n'i senw ko. N'i seginto ye n soro yan, an n'a nefo jogon ye.

Siri ye fura ke a focogo la, ka Kanza fo, ka sira mine.

A taato warabilenw be tulonke bila a la. A ma siran, a m'u gen fana, fo k'a se dugu konso. Soonin jama tun be yerere ko ce ma se ka yelen nsirajuba la. Siri sera. A y'a jini masake fe, a k'a to ale fana k'i sifile nsirajuba la.

Jama ko ee! ee! ee! a kera tulon ye, a kera dakoroboli ye. Do yere ko Siri ma:

E ne te e yere la, bolonkonitigiw ni sennkonitigiw ma se ka yelen, e de be na yelen? Kabako! Ci t'anw na yan jaga.

Siri y'a ka nunnakuma ke:

A ka k'an bee la. Tariba te wa, ne be taa n'a ye.

Siri be Tarika ta wa?

Siri be k'i waramasataama ka sin nsirajuba ma. A taamacogo ye mogow layele kosebe, hali masake. Dow kulela ko:

- Waramasa! Waramasa!

- Dow fana ko:

- Dankoroba! dankoroba!

Siri y'i komunu k'i kanto:

- Mogo kana jon i keleogon na bawo, i be jon tunin do la, i sirifu be bo a la.

A ye jama layele tuguni. A selen nsirajuba ma, a y'a bolo fila d'a kan. A kera i ko fiye de ye Siri ta ka yelen na ye fo filen dalen don nsirijuba bolo min kan. A jiginto ko:

- Mogo kana jon i mogogon na ko mogoto don.

"Tariba ye ne ta ye, mogoto.

Sanu ye ne ta ye, mogoto.

Ne yelenna nsirajuba la, mogoto.

Ne ye Tariba ta, mogoto.

Ne ye sanu ta, mogoto".

Masake ye Tariba bolo don Siri bolo, ka filennin d'a ma. Tariba ni Siri yelenna so kan. U ye warabilenw soro sira la, Tariba siranna u ne. A ce k'a ma k'ale teriw don, u ka ke Tariba fana teriw ye.

Tariba ma fiye si den kelen ye Siri la. U tora baro ni jankayele la ka taa se Kanza ma fala kono, cekorobanin do fana be binbo la. Kanza kelen ka so senkan men, a wulila k'i jo, ka Siri n'a muso laje. Cekorobanin fana y'u laje konuman.

Tariba hine ye Kanza ni cekorobanin mine. U y'u madon so la. U ye Siri bolow mine k'a senw fana mine ka dugawu don u ye. U y'u ko don. Doonin-doonin, Siri fari bee keneyara ka kuna ban pewu. Siri kera mogo dafalen ye, a ce ka ni. U seginna dugu kono, masake y'u bisimila. Siri sigira yen ka masakaya makono.

N y'o taa yoro min, n y'o bila yen.

*
*   *
*

Hakilina jumenw be faamu nin nsiirin kono?

- Masakaya mincogo ye hakilina do ye. K'a faamu ko masake ka kan ka ke kantigi ye, a ka to a ka kuma folenw kofe, a ka mogow mara ni hakili ye walasa u fana b'a kanu k'a bonya.

- Foli man gelen nka mogo caman t'a ke k'a soro a be se ka ko caman ngoya hadamadenya la. Ni Siri tun ma Kanza fo, a tun tena jiriyelenfura soro sanko ka ke masake buranke ye fo k'a ka bana keneya, k'i sigi ka masakaya tali makono ciyen na.

An ka barika don foli la, an ka barika don hadamadenya la.

Nsiirin Wale numan

N y'a ta nin na k'a da fonfonnin na.

Walejumandonbaliya be diɓe koɓo a maɓenna. Jogo don min ma ni. Ni numan kera i ye, hali ni fen t'i bolo k'o ka sara ye, numan kebaa walejumandon gansan. N'i m'o ke, don do be ke ko b'i soro, i t'a kun don. Hɔron son te walejumandonbaliya ye, mogo jɛnana son te.

Jon ye Zambilen ye?

Don o don, Zambilen tun be taa tile a ka foro la. A be tile sene na. Ni tile ganna ka se hake do la, a be t'i sigi a ka foro jiri do suma na k'a lafiɓe yen.

Nin don sa, Zambilen m'a don ko ko ben'a soro, ko min b'a kononafili, k'a dabali ban. Nin don, a taara k'i biri, a ka daba b'a bolo a be ka bin siyen. A b'a wuguba cogo min, a b'a wuguba ten, a be daba saman cogo min a b'a saman ten. Aa ! Zambilen tun nison ka di baara fe nin don, fo a tun hakili be k'a be keneba siyen a ka foro la.

Mun be Zambilen soro a ka foro koɓo?

Nka mogo ta ni Ala ta te kelen ye. Hadamaden be fen do naniya, a waleyali be Ala de bolo. Ko ni Ala ma son min ma, o te ke. Waati min ni tile yelenna fo k'a ke Zambilen ja donna a

senw koro, n'an k'o waati ma sisan ko midi, an ka senekela tulo donna woyokan do la. Woyo in ye jama woyokan ye. A woyo be ka bo dugu fanfe. Zambilen miirila ko tasuma de donna dow ka bugusow la. Sonni a yere tun b'i kunda dugukonona kan. Nka a labanna k'i muru ko hali n'ale ma ke yen tasuma be faga.

Nka mankan be ka surunya Zambilen na cogo min, a be ka surunya Zambilen naten. A nan'i miiri k'i b'a soro masake ka kekekew be ka kekelo wuli dugu do keleli kama.

Mun na Zambilen ma fili?

Zambilen ma fili o belen na, bawo tije na, masake ka keledenw de woyokan be ka don a tulo la. Nka kekelo tun wulilen te dugu si kama. Kekelo tun taato don diminboyoro bawo se mana ke kekekew kelen ma, a b'i ko se kera kekece bee ma.

Jon sera masake ma?

Jon sera ka dimi don masake n'a ka kekekew la sa ? Bi ma saw bila dije kon hadamaden sen koro. O kama, i b'a men ko ni sa be duguma, sen fana be duguma, u laban be jagon soro. Sa siya ka ca, nka, min be mogow sen koro ka caya, o ye fonfonnin ye. Sanin don, nka, a ka farin. N'a y'i cin, i be wosi kosebe. I te wosi k'a cinnida ka jugu, i be wosi de ko i ni laharataa ka surun. Wa n'a yi cin, n'i ma kon a ma, a be tunun i la, i t'a soro k'a faga.

Zambilen be laban ka mun soro nin woyo kofe?

Nin don sogoma, kekekew be kungo kon forokurabo la. Waatinin kelen kon, kekekew do ko ;

- A be n na, sa ye n cin, fonfonnin ye n cin.

Tow kulela :

- A be min? a be min?

- An k'a faga, an k'a faga

- Nin ye mone ye, nin ye dimi ye.

Fonfonnin ye binw jukorola mine, bo boli ne de. Kekekew wulila a nefe. Genni daminena, yerejini daminena. Woyo daminena, mankan be taa, kulekanw be yelen, fo ka fonfonnin soro k'a faga.

N'i ko fonfonnin ka telin, i be do bo a la. Fonfonnin temen-na kosokoso. A yere y'a don teliya ten'a tila masake ka kekekew la tuma min, a ye dogoyoro jini. I komi a kelen te se ka dogoyoro soro, a donna Zambilen ka foro kon. O wosiji suma donnen a nun na, a y'o yoro jini ka se o ma. A ninakili ferekelenba ko Zambilen ma :

- Ne n ma i ka n dogo n ka kisi, sabali, a k'Ala koson.

- Ne be e dogo min sa ?

Fonfonnin ko Zambilen ma :

- N'i sera ka n dogo dogoyoro numan na, n t'i ka mogo si cin. Zambilen k'ale sonna o ma, n ka a t'a don a be fonfonnin dogo yoro min na k'a lakana konuman. Fonfonnin y'a jaabi ko :

- N'e ye ne kunun, jon b'a don ? N dogo i kon, n genbaaw tena n ye, o la fonfonnin si te i ka mogo cin.

Zambilen ma jininkali were ke fonfonnin na. A sinna k'a dayele, hali a ma siran, sanko a ka numan ke fonfonnin ye doron. A dayelelen, fonfonnin fana donna ka t'i da a furu kon.

Zambilen ye fonfonnin kunun ka donin ke, masake ka kekelo nan'i jo. Do ye jininkali k'a la, n'a ma fonfonnin ye a ka foro kon. Zambilen k'u ma ka ne ma da sa si kan a ka foro kon bi. Kekekew taara ka donin ke, Zambilen ko fonfonnin ma.

- I be se ka bo sisan, i genbagaw taara.

- Ka bo nin funteni ni nin dumuniw koro ka taa min ? N te bo bi, n te bo sini.

Zanbilen ko fonfonnin ma :

- Sabali i ka bo n kono. I miiri numan na, n ye numan min k'i ye k'i kisi fagali ma. I fana k'a ke Ala kama.

Zanbilen y'a ba fo k'a fa fo. Fonfonnin ma son ka bo. Zanbilen ko numan sara be se ka ke juguman ye cogo di ? A tora ni sa y'a yere kono. A wasiji do te do soro. A kononafilen tora ten a ka foro kono. Ka na wula se, fonfonnin ma son ka bo. Zanbilen ka taa n'a ye dugu kono.

Zanbilen ye kuma jefo a muso ye. Ale fana ye ko bee ke, fonfonnin ma son ka bo a ce kono, kuma te se ka wayo bawo ni kekekew tulo donn'a la, u be Zanbilen faga, ka fonfonnin fana faga. Zanbilen n'a muso sira kononagan na.

Jon be Zanbilen kisi fonfonnin ka toro ma?

Dugu jelen, a y'a ka kungotaaminew ta k'a ka forosira mine. Waati min n'a be k'a fo ko n'i y'a soro ale ye numan de ke fonfonnin ye, sababu ka na ka fonfonnin bo ale kono, sakunun bora ka na i cun Zanbilen jefo k'i kanto :

- N teri Zanbilen, kabini kununasini ne ma sa kelen ye n ne na sanko k'a kunun, kongo de be ne na. Sakunun ye kono senkalamajan ye min be balo saw la. N'a ye sa gen, sa ka boli ka don dinga kono, a b'a sen don a nefe, sa b'a fo k'a ba cin a sen na. A be sa sama ka bo ka soro k'a dun.

Zanbilen y'a ni fonfonnin ka ko jefo sakunun ye; fonfonnin tulo don o la, a ye mankan ci ko Zanbilen ka sabali a kana son k'ale di a dunnaba ma. Zanbilen ma son a ka nin sijne in delili ma. A k'a be Zanbilen cin a furu la yoro min, Zanbilen y'a daye. Sakunu y'a sen ladon Zanbilen kono fo a furu, ka fonfonnin sama ka bo n'a ye k'a kunun i koro. A panna ni fonfonnin ye, fonfonnin si tun ma ban. A tilala

sakunun na ka bin nonitu la, k'i yelama ka ke minjandonso ye.

Nin bee la, Zanbilen be hinc sa la tugun?

A binto nonitu la, noni y'a sogo-sogo fo joli be bo a fari la. A tora ka nunan i ko banabaato jugu. Zanbilen y'o nunankanw men ka na nonitu korola laje. A y'a soro minjanan ni dugumene bilenninw be nonon na. Minjanan k'a ma :

- Ce, i te na ne n ma yan ?

- Ne Zanbilen ka ne sa ma tugun ? abada, o te ke.

Minjanan ye Zanbilen deli numankela yere-yere te se ka ban numan keli ma. Minjanan hinc ye Zanbilen mine. A y'i sara nonisunw koro, ka minjanan sama ka bo yen, ka n'i sigi ka dugumenew tomnon kelen-kelen fo k'a ban. A be ban o la tuma min fitiri sera. Minjanan k'ale be Zanbilen sara d'a ma fo a siso kono. A ko Zanbilen ma a nimisalen a ka fitiriwaleya la:

- N bila i ka npalan kono, i ka tabakunbadenw tomnon ka fara n kan.

-Aa ! hali n'i ma ne sara, a ka ni ten. Ne ye numan min ke, o be ne bo. Ne segenna fonfonnin bolo n ka numanke sababu la. N yafar'i ma.

- Kana miiri o bee la, n ta i ka taa ni n ye.

Zanbilen labanna ka minjanan ta ka bila a ka npalan kono, ka tabakunba dow tomnon, ka taa n'u ye a ka so.

Aw be d'a la ko sa b'a ka nimisa jira wa? A b'a jira cogodi?

Zanbilen selen a ka so, a y'i dogo a muso la ka don k'a ka npalan n'a konofenw bila a sibon na. A y'a muso hakili sigi a ni fonfonnin ka ko la.

A seginnen ka n'a sibon kono, minjanan k'a ma k'ale be si bogodaga kono ni tabakunbaw ye. Zanbilen y'a siyoro laben o cogo la, a muso ma bo fosi kalama fo dugu jelen tuma min na.

Dugu jelen, mininjan ye Zambilen n'a muso wele. U nana k'a soro daga kono fara sanumugu la. Mininjan k'u ma : "Nin daga min file a sanu te ban. N b'a ke Zambilen sara ye. Ne de tun ye fonfonnin ye. Walejumandon don bawo n'a tun ma n dogo kelekecew la, sisan tun b'a soro u ye n faga. O la sakunun tun tena ne soro sanko ne ka tila a la fo Zambilen ka ne kisi n juguw la nonitu la."

Zambilen n'a muso ka nafolotigiya sorola nin cogo la.

N y'o ta yoro min, n y'o bila yen.

Aw ye mun faamu nin nsiirin kono?

- Mogo kana segen numan keli la. Ni Zambilen tun ma numan ke fonfonnin ye fo ka se sine fila, fonfonnin tun te numan joyoro don. Zambilen ye fonfonnin kalan, o nena. Kodonbali de be numan sara ni juguman ye, mogo k'an'i ta kodonbali fe. Tine don Zambilen ye sanumugu soro, nka a tun m'a dabo sara kama.

- Ni sa seginn'a ko k'a ka fili don fo ka Zambilen sara, o koro ye bee k'a don ko hakilima de b'a ka fili don, hakilima de be nimisa kojugu kelen kofe, hakilima de fana be a kisibaga walejumandon.

Nsiirin Layidutiimemuso

N y'a ta nin na k'a bila nin na.

Layidu ye mun fen kelen ye?

N'i ye layidu ta mogo ye, a ka ni i k'a tiime. N'i y'i da falen, i ka kan k'o dafalen di, i yere da y'a fo cogo min na. Musow be dafalen ta ka caya u ka denko la, bawo den ye muso fen bee ye. O de la, a be fo ko muso be neni denko la, muso be faga denko la. Muso be son ko bee ma, sanko a ka den soro, hali n'a kera den kelen ye.

N y'a ta k'a da muso do la ko Batenenba.

Jon tun ye Batenenba ye?

Batenenba tun ye muso ye min tun ce ka ni, a cogo fana tun ka ni. I tun t'a ye fewu n'i m'a kanu a ka k'i muso ye. I tun t'a jogo ko men fana n'i m'a kanu Batenenba ka k'i furumuso ye. Batenenba tun sabalilen don ; Batenenba tun be malo, a tun be saame ; Batenenba tun be bee bonya ka bee karama ; Batenenba tun be baara ke Batenenba ka npogotiya be dafa tuma min, do faral'a ka sara kan, ka do fara a ka mandiya kan, ka do fara Batenenba togo kan. Sennamaw be na Batenenba laje, sotigiw be na Batenenba laje, falitigiw be na ko Batenenba be min, mobilitigiw be na ko Batenenba.

Batennenba ye jamana wuli k'a jo a sen kan, faantan ma sigi, faama ma sigi, sanutigi ma sigi, kolontigi ma sigi. Cew wulila, Batennenba musonogonw wulila. Bee ko fo Batennenba ka sigi ale ka du konɔ.

Batennenba kera sangawuli ye. I komi jogo numan bee tun ye nogon soro a la, nin jama in na, a sonna mogo min na, o ye faantan tegelankolon ye. Batennenba m'a nata da nafolo kan cogoya si la.

Batennenba n'a ce b'u sigi min?

- Batennenba n'a ce taara u sigi kungo konɔ k'u yoro janya mogow la. U kelen tora u ka buguda la, u b'u ka sene ke. U mænna, ka mæn, ka mæn, mogo ma fara u kan, den ma wolo. Bange gelyara Batennenba n'a ce ma.

U ka denko sababu be bo min?

Batennenba n'a ce ye fura suguya bee ke, o si ma bange nogoya u ma.

Batennenba n'a ce labanna ka n'u sigi mogo tow fe dugu konɔ. Bamananfuralaw k'u ka furaw bo, Batennenba ma den soro. Karamogow k'u ka naasi bo, Batennenba ma den soro. Jotigiw k'u ka jow son, Batennenba ma den soro. Hadamadenw ka donniya ma se ka bange nogoya Batennenba ye.

Ni den te du konɔ, nisondiya te du konɔ. Don dow tun be ke, Batennenba n'a ce tun be sigi, u t'a don u ye fen min k'Ala la n'a y'u je den na. Nka o ma ke sababu ye Batennenba n'a ce ka sigi ka gelya, horonya ma tila u la, u danbe ma bo u la. U ye nogon ladon. u ma jigi tige Ala la tile kelen. U fila bee ko den be Ala de bolo. Ala tora a ka masaya la, don do dunanke do temesenna jora Batennenba n'a ce da la, ka minniji jini ce fe. Ce y'i min ka ban tuma min , a ye denw ko jininka

Batennenba la. Batennenba nejisira fila jiginna, a kasibaato ko dunanke ma :

*"Ne kolila den na,
Ne kolila woloden na,
ka furake, fura bee,
Ne ma woloden soro
Woloden be bo min,
Ne ka woloden soro ?
A' ye ne ne ma."*

Dunanke ye Batennenba lasabali, a ka kasi dabila. Dunanke ka soro k'a fo a ye k'ale file ka san fila de ke taama na ka bo u ka dugu la n'o ye Kokun ye. A ko Batennenba ma ko Kokun ni koron ce, jatigifaga do be yen, jiri don min ni jinew b'a la. Musow be taa u da falen yen u ka denko la. A fen o fen taara yen, a bee ye den da u ko la. A ko ni Batennenba sera ka magan soro ka se yen, a jigi be tugu denko la.

Batennenba n'a ce be yen segere wa?

Batennenba n'a ce wulila ka Kokun segere. Dunanke ye san fila ke ka furance min taama, Batennenba n'a ce y'o ke san kelen konɔ. U selen jatigifaga koro, u tulo donna yelekanw na u ne te mogo la. Doonin u ye cekoroba sije do ye. O y'u jininka u nakun na jatigifaga koro. Batennenba y'a nakun fo. Cekoroba ko ni den nogoyara a ye, a be mun ke k'ale son. Batennenba ko den folo ye cekoroba ta ye.

Cekoroba ko Batennenba k'a konɔ miiri konuman bawo den ka di a ba ye ka teme fen bee kan. Batennenba k'a b'a den folo di cekoroba ma. Cekoroba y'u labila o kan kan ka soro ka tunun Batennenba n'a ce la.

Batennenba n'a ce be den soro wa?

Batennenba n'a ce ye sira minε, u be segin u ka dugu la. Sira de la Batennenba ye garijege soro. San kelen be dafa yoro o yoro, a jiginna denke la, denkenin ce ni. U y'o togo da ko Jatigifaga. Batennenba n'a ce n'u denkenin ye san saba taama ka soro ka se u ka dugu la. Jatigifaga taamana o kono. Batennenba ye kono were soro o kono. U ka dugumogow y'u kunben ni nisondiya ye. Batennenba ka denko fora da bee la, tulo bee y'a men fana.

Jatigifaga tora ka bonya, ka janya, ka na ke bilakoro dafalen ye min dogo cayara. A kera nisondiya ye ga kono. Jatigifaga labanna ka ke bilakorokuntigi ye. U ka n'a n'a filanw boloko, fo ka n'a ke kamalenkuntigi ye. Dugu bee da jora Jatigifaga la k'a kera kamalen dafalen ye.

Batennenba b'a ka layidu talen tiime wa?

Jatigifaga b'a ka kamalenyay diya la waati min, n'a ka di bee ye waati min, Batennenba ye hami damine bawo a hakili ma bo tuma si kelen na a ka dafalen ko, a ye dafalen min ta jine cekoroba ye Koken jatigifaga koro. Jatigifaga tora k'a ba kolosi fo ka laban k'a don k'a be ka hami. Don do a y'a ba nininka :

- N na, i be hami mun na ? mun kera?

ba siranna k'a hamikun fo a denke ye. Denke k'a ma

- kana hami, segen min file an na, a be ban.

Kabini Jatigifaga wolola, o n'a ngonna here tun te a fa n'a ba kan. Segen tun b'u la, hali ni segen juguba tun te. Batennenba y'a ye ko diyagoya ye degun foli ye walasa ne ka soro a la, teliya la Batennenba ko Jatigifaga ma :

"Jatigifaga lee !

Ne ye dafalen ta lee !

K'i di jatigifaga jinεw ma lee,

E wolola, Jatigifaga,

Ne ma dafalen bo, Jatigifaga,

O be ke di bi, Jatigifaga.

Jatigifaga lee ! n jaabi."

Jatigifaga be son a ba k'a di jinεw ma wa?

Jatigifaga y'a ba jaabi ko baasi t'o la, ale sonna, a ba ka taa a di jinεw ma. Batennenba lafiyara. A lafiyalen, a ni Jatigifaga ye Koken sira minε. Sira fe, u mana se dugu min na, o dugumogow b'u nininka u ka taama kun na. Batennenba b'u wulikun nεfo. O dugumogow mana Jatigifaga laje, k'u miiri k'a bena taa di jinεw ma, u be sagaw ni misiw ni baw ni siyew di Batennenba ma a ka taa jinεw deli, u ka sabali ka Jatigifaga to a bolo. O mana ke, Batennenba ni Jatigifaga be tugu o baganw ko k'u gengen. U tora o la, bagan cayara, ka caya f'u ye bagangenna ce keme ta.

Jatigifaga be to jinεw bolo wa?

U taara se dafalen tayoro la jatigifaga jukoro, baganw kera ka yoro bee fa. Jinεw kabara baganw na u caya kojugu. Jine cekoroba bora ka na Batennenba ye baganw jir'a la k'a ta don, a ka yafa ale ma, a ka sabali ka Jatigifaga to a bolo.

Jine k'a ma k'ale tun ma fo a ye ko den ka di muso ye ni fen bee ye. Den wololi ka gelen a dili ma. Jine cekoroba ye misi kelen, sagajigi kelen ni bakoron kelen ani dononkoro kelen ta, a bee fenje. Jinemisi, jinesagajigi, jinebakoron ni dononkoro je de be ke ka jinεw son hali bi.

Batennenba ni Jatigifaga ni baganw seginna u ka dugu la u ka denbaya kono. Batennenba ngon muso nafolotigi ma dan.

N y'o ta yoro min, n y'o bila yen

Mun be faamu nin nsiirin dalen kofe?

Layidu ka kan ka tiime a tabaga fe.

- I ka kan ni ko min keli ye, a mana meen cogo o cogo, a ke, o de nogon te.

- Ni ko o ko be ba degun, woloden ka kan ka son ko bee ma, walasa o degun be ta ka bo a ba kunna. Yan, a be limaniya fana kofe.

Nsiirin Mogote

N y'a ta nin na k'a da ce' do la ko Mogote.

Mogote tun be cogo di?

Dije dabalibanko ka ca. I mana do ta ye walima k'a men, i b'i yere ye cemance la tuma bee i ko bolonkoninw be cogo min, dow ka jan ni dow ye. O koro k'i ta ka jugu ni do ta ye, do fana ta ka jugu n'i ta ye.

O ko, moggo kana i jigitige k'a fo k'i ta tinena dije kono. Don o don, tile be wuli, ni garijega ye. Dow be wuli k'u garijega yoro nini, dow ta be wuli ka na bin u sigilen kunna. O de kera nin cekoroba ta ye Banankoro.

Banankoro cekoroba togo tun ye ko Mogote. Mogote tun bora yoro o yoro ka na sigi Banankoro bananba jukoro, moggo si tun m'a don. Bananba in tun be dugu kofe, Mogote kelen nan'i sigi dugu kofe. A be se ka fo ko banankorokaw de ye nin togo in da ce koroba la. Bawo cekoroba nana Banankoro, a te menni ke a tulo la, tulogeren tun don, a tun te yeli ke a ne na, nefiyento tun don, banaba fana tun ye fiye bila a la, kunato tun don.

Nin ko damado kama, banankorokaw ko cekoroba ma ko "moggo te". Mogote kera a togo ye. Mogote tora yen, don min ni

moggo hakili jiginn'a la, u be taa dumuni d'a ma. N'o ma ke, a be to kongu ni minogo la. Mogote ta tun ye segen ye, Mogote ta tun ye jani ye. Finew tun be Mogote soro bananba koro, nene tun be ban a la yen, samiyen tun be ten, funteni kerabete. Moggo ma soro Banankoro bee min sonna ka Mogote ladon. Mogote tora yen ten, ko Ala de be sa fiyento balo. Don dow, Mogote tun be balo konow bo la minnu tun be bin a kan, a sigilen bananba koro. Aa ! Nin cekoroba ye do y'a ne na sa.

Nka, ni segen ni jani bantuma sera a be ban, ni jani don a be ban, fo mogow be jin'a ko. Sababu be bo yoro o yoro, a be bo yen. Dow taamato be bo u ka jani bansababu kan, dow be kunu sunogo la ka sababu jolen soro k'u makono. Sababu yere be dow lakunu ka bo sunogo la. Mogote m'a ka sababu bofan don, a y'a si ke bananba koro, jani suguya bee do b'a kan. Nin don nana se, a ka jani bandon nana se, k'o sababu don konoba do la.

Konoba in tun ka bon fo k'a don k'a ka bon. A Kono in yanga tun ka bon. A ye temeko kelen min ke bananba kunna, a kaman fila yanga ye dibi don k'a ke i ko su kora. A dibi bonya kojugu kera sababu ye ka Mogote ne yele.

Mogote new yelelen ye kono in ye. Kono in tun ce ka ni, a siw ne tun ka ca. Ni Mogote yere kelen te, moggo si te kono in ye n'i m'a kanun ka to a kerefe. Nka Mogote siranna, a k'a be boli, kono y'a kaman kelen ke k'a bali ka boli. Mogote y'a yere ye dogomanin ye kono in koro.

Konoba kamanw mankan bonya kojugu ye Mogote ka tulo gerenya furake fana. Mogote kera, a be menni ke konuman. A ye min folo ka kuma men a tulowo fe, o kera konoba ce ni yere ye bawo konoba folola ko :

- I ni a ce.

Mogote tun te bobo ye, a fana ye konoba ce ni lamine

- N ba.

Konoba ce ni ko tuguni :

- N b'a fe ka n fan da i ka banan bolo kan.

Mogote ko konoba ce ni ma :

- I ka fan da, ne n'i bee ka kan bananju in na.

Mogote bena ke mun ye?

Konoba ce ni wulila ka naga dilanni damine. A ye kalo saba ke nagata la. A ye jiribolow ta yoro bee nefc ka n'olu ke ka bananba kunnana fa, k'a ke naga belebele ye.

Mogote ma bo a no na k'a fo k'a b'i madon banankorokaw la sanko a n'u ka bila nogon na. Mogote ko ni hadamaden be yeli ke, n'a y'a ye a b'a fo ; ni hadamaden be menni ke, n'a y'a men a b'a fo. Mogote ko nin doron de ye hadamadenw ka sigi geleya tan. Mogote k'ale ta ye : a kana ye, a kana men sanko k'a fo.

Konoba ce ni tilalen a ka naga dilanni na, a y'a nini a jatigike Mogote fe a ka n'a ka naga laje. Mogote sonna konoba ce ni ka kuma ma yoro min, a wulila ni Mogote ye ka taa a bila bananba sanfebolo kelen kan. Mogote ko :

- I ka naga jena.

konoba ko Mogote ma :

- O diyara ne ye n jatigi. N be min da o kan n jatigi, a file de, ni bi mogow n'u cogoya te de, ne be se ka e ke fen ye sisan-sisan.

Mogote ko konoba ce ni ma :

- O ye cogoya jumen ye ?

- Fen te se ka kalifa bimogo la n'a m'o tije.

- I mana fen o fen kalifa ne ma, n b'o mara konuman. N ke fen ye;

- E kera fen ye ka ban bawo sisan i be yeli ke, i be menni ke.

Mogote ko konoba ce ni ma :

- i k'o kuma ye tiɲe ye bi, tiɲe don hali sinin.

- O tɛ baasi ye. Sisan, n bɛ n fan da k'a kalifa i la. N'i ye layidu tiɲe an ni ɲogon cɛ, n b'i segin i cogo la. N'i sonno ma, n kuncɛmasi kelen bo, i k'a soori i tulo korɔ, o bɛ k'i ka masakeya daminɛnen ye.

Mogote ye konoba cɛ ni kuncɛmasi bon k'o soori a tulo korɔ. A ka ke masake ye, o teliyala n'a foli ye. Mogote togo taara ka yoro bɛɛ labo. A ka wale numanke kibarɔ sera diɲe dan na. A ka hiɲe kɛra misali ye min fɔra bɛɛ fɛ barisa segenbaato ma y'a ka dugukolo kan, kuma tɛ nanibaato ma. A y'a ka mara mogɔ bɛɛ ke kelen ye, ka bɛɛ lafiya. Mogote togo labanna ka ke faama numan ye. Bɛɛ ko faama numan.

Fihɛ jumen tun bɛ faama numan na?

Faama numan nana denw soro. Den ninnu diyara a ye. A bɛ ko bɛɛ k'u ye, a bɛ fɛn bɛɛ d'u ma. Masakɛden m'i diya k'u bo. Mogɔ, i mana ɲe cogo o cogo, fihɛ do bɛ sor'i la, jogo jugu do bɛ sor'i la. Denw diyane damatɛmɛ de tun ye faama numan fihɛ kelen ye.

Cogo jumen na?

Fihɛ de bɛ mogɔ tiɲe, jogo jugu de bɛ mogɔ bo da la, k'i lagosi, k'i mako sa. Fama numan tun ye mogɔ ye i ko mogɔ tow. A tun b'a yere bo. A tiɲeyoro bɛ bo a jogo kelen in na.

Don do, faama numan dalɛn, a muso nan'a ma k'u denke ɲanimanjugu ko fo a ka konoba cɛ ni fan dun. Denke in bɛ kasi cogo min a bɛ kasi ten, a da tɛ tugu. A kasikan kɛra ko konoba cɛ ni fan. U ye den in nɛgen ni fɛn bɛɛ ye, a ma son ka kasi dabila.

Min bɛ konoba cɛ ni fanko la, faama numan kelen de b'o don. Faama numan hakili taara u cɛ benkan na a n'a yere ka layidu dilɛn na. A miirila a ko la, a siranna. Su t'a ɲeko don,

nka a b'a koko don. Faama numan ɲejisira fila jiginna. Mogow ma fosi faamu faama numan ka kasi in na.

A muso nana tuguni k'i kanto a ma :

- A fo e bɛ konoba fan fisaya ni den ye ? O tɛ se ka ke.

Faama numan jigitigebaato k'a muso ma :

- O tɛ se ka ke ; ko jakuma ka konoba kantan in fan kelen ta ka n'a di ɲanimanjugu ma de.

Jogo jugu juman bɛ jakuma na?

Jakuma n'a son kolon bɛ ɲogon na kabini bi ma se. Faama numan mana jakuma bila ka taa fan kelen ta, a yere bɛ fan kelen min ka soro 'ka na kelen di ɲanimanjugu ma.

Faama numan bɛ nimisa wa, a tɛ nimisa?

ɲanimanjugu ye nin fanko ke lada ye. Faama numan fana y'a diy'a bolo. U ni jakuma jɛra ka konoba cɛ ni ka fan bɛɛ ta k'a ban tayi. Faama numan k'o la : - han ! Nin kɛra kabako ye. Nin bɛ fo cogo di konoba ye ?

Faama numan y'a kun biri. Fin donna a ɲe korɔ. A ko tuguni :

- Nin bɛ fo cogo di ? Jon bɛ se ka nin ɲefo konoba ye ?

Jonw bɛ son a foli ma?

A fobagaw sorola, fo saba, jakuma k'ale bɛ se k'a fo konoba ye. Duganin fana k'ale bɛ se k'a fo konoba ye. Dononkoronin fana k'ale bɛ se k'a fo konoba ye;

Faama numan ye ninnu saba ci konoba cɛ ni ma. U selen konoba ma, jakuma ko :

- Nkuma-nkuma, masake den ɲanimanjugu de kasikan tun ye ko konoba-fan-kelen, konoba-fan-kelen, fan banna ka ban, ka ban, miyawu, miyawu miyawu !

Duganin y'i madon konoba la ka soro k'i kanto a ma :

- Duurudεεε ! Duurudεεε ! Duurudεεε ! Filen ko, dunanw be nana, filen ko, dunanw be nana. Mogo jugu fesigi ke man di, fo timinandi.

Ciden sabanan, n'o ye dononkoronin ye, ale ko :

- Ke-ke-ke-kileru-ke, kileru-ke kileru-kileru-ke ! Masake seginto, a seginto kokoro, ko koro, ko koro !

Konoba ce ni wulila ka se faama numan ma. A ko

- Masake, e sonna ka nin ke ne na ? E ka layidu kera di? Faama numan ma se ka fen da konoba ce ni ka kuma kan. Konoba ce ni y'a nini faama numan ka ke Mogote ye a cogo koro la. A wulito, kamanw mankan ye faama numan tulo geren, a panto fiye ye faama numan new fiyen. Masakeya taamasiyen si ma ye Mogote la tugun.

Nka Banankorokaw ma jine a ko a ka dijelatige to konso.

- N y'o ta yoro min, n y'o bila yen.

*

* *

Mun hakilina be faamu yan?

Den ka di, nka a diyane kana a to i k'a tiye. Fen o fen dan b'a la, mogo, i mana se ko la cogo o cogo, i k'a ke k'i to to. Fen bee te diya den na.

Nsiirin Golokonugutigi

N y'a ta nin na k'a da ce do la ko Golokonugutigi.

Mun tun ye Golokonugutigi kabakoya ke mogow la?

Golokonugutigu tun kabakoya be mogow la. A tun kabakoya be mogow la, bawo ni tow ta ye ko baara, Golokonugutigi ta tun ye ko dumuni. O cogo la, a tun ye dumuni bila ko bee ne. Furu tun be golokonugutigi konso min tun jigon ka dogo. Ni nin furu jigon be mogo min konso, a be fo ko so be bolila a tigilamogo konso.

Ni mogo tun nugu y'a malo, Golokonugutigi tun nugu y'a malo. Golokonugutigi m'a jate malo ye, bawo do de farala ce ka dumuniko kan. Golokonugutigi ma se ka meen tunga fe k'o sababu ke ko mogo si ma se ka jo n'a ka dumuni ye.

Mun be Golokonugutigi ka nugumaya da kene kan?

Golokonugutigi segintuma ka n'a faso la o benna ja ma. Ja in geleyara, ka kongo don duguw konso, ka baganw faga, ka kow ni baw ja. Mogo tun ma deli ka ni jigon ye a jena. San wolonwula kera ka soro mogo hakili ma se ka sigi ka ja in k'o sababu ye. O san wolonwula konso, sogo ma dun dugu konso. Aa! Golokonugutigi ka sogoko tun ka bon, nin san wolonwula konso, ta kera ce ka sogoko la. I ka sogoko tun te se ka

bonya ni Golokonugutigi ka sogoko ye, n'o tɛ a tun bɛ bɔ sogoko la k'a kɛ suya ye.

Nka Ala tora a ka masaya la ka nin samiyɛ diya, k'a diya yɛrɛ. Bɛɛ ye suman sɔrɔ, bɛɛ ka jiginɛw fara tewu, bɛɛ jigi fara. Bɛɛ hakili bɔra jakɔngɔ kɔ. Dugumɔgɔw ko nin san tɛ se ka tɛmɛ ka sɔrɔ u ma jagali k'u ka nisɔndiya jira sanko yɛrɛ baganw fana cogoya tun fisayara, bawo misi caman ni saga caman ni ba caman tun sera ka nɔnabila ja tɛmɛnen kɔfɛ. Dugumɔgɔw ye ntura sisan sanfa kelen faga walasa bɛɛ ka sogo dun k'u fa.

Golokonugutigi tulo donnen o kuma na, sigiyɔrɔ dɛsɛr'a la. Nisɔndiya ni hami kɛra o sababu ye. A nisɔndiyara, barisa a bena sogo sɔrɔ ka jimin. A hamikun kɛra ko sogo tɛn'ale labɔ, a tena sogo dun ka f'a la.

Golokonugutigi ta kɛra baara ye mɔgo tɛ se ka min faamu. Cɛ kɔrɔ tora misi fagadon seli la.

Don fɔlen selen, Golokonugutigi ye taakasegin kɛ a don, mɔgo m'o hake don. Dimɔgo mana kasa mɛn a nun na, a bɛ taakasegin min kɛ dɛ, cɛ fana y'o jɔgɔn de kɛ. A kun mana bɔ yɔrɔ min, mɔgɔw bɛ jɔgɔn kɔri-kɔri k'a jira. U bɛ yɛlɛ a ma. A ma nin lagosiliwale si jate. A kɔni b'a yɛrɛ la dugu fan bɛɛ cu-cu-cu.

U nana misi minɛ k'u bɛ taa n'a ye a fagayɔrɔ la, denmisɛnw tugura misi nɔfɛ. Golokonugutigi ni denmisɛnw ma bɛn o kunkan. A bɛ denmisɛnw gen, a bɛ boli u nɔfɛ cica-cica. Golokonugutigi minɛna ka wɔsi i ko dababa de tun b'a bolo ka ci kɛ. Denmisɛnw y'a kɛ tulongɛfɛn ye. O si m'a digi a la sanko a ka dimin.

Misi nana se a kantigeyɔrɔ la. Misibinyɔrɔ, walasa k'a kantigɛ sa, Golokonugutigi ye kɛlɛ kɛ yɛn de. Minnu ye misi labin, a y'a ka muru sama olu nɔfɛ k'u ye misi labin cogo min,

u tun bɛn'a kolow kari ka sɔrɔ a ma faga. U y'a lasabali, ka sɔrɔ ka misi faga, k'a boso. Bosoli bannen, a ka muru b'a bolo palan-palan-palan mɔgɔw cɛ.

Sogo saradali daminɛnen, Golokonugutigi sigira sogoton dafɛ ka suranya sara kelen na, a ye sara min ka niyɔrɔ ka sɔrɔ sogo ma tila ka ban. A y'i jija o sara ma fo k'o kɛ tonba ye min ka bon ni sara tɔ bɛɛ ye. Mɔgo si ma fɛn fo a ye, dugutigi tɛ, kuma tɛ dugu alimami ma. Bɛɛ ye Golokonugutigi don n'a ka dumuniko n'a ka sogoko ye. Dumunikokɛlɛ maloya tun bɛ bɛɛ la, bɛɛ y'i tanga Golokonugutigi ma sogo in tilayɔrɔ la.

Mun b'a jira ko dan tɛ Golokonugutigi ka sogoko la?

Golokonugutigi ye misi worokolo kelen fara a ka sogobu kan, k'o bɛɛ doni segi kelen kɔnɔ ka taa o di a muso ɓama ma. A selen a ko :

- ɓama, sogo sɔrɔla, sogo tulɔlenba. Nafɛnw bɛ yɛn wa?

- Ayi, nafɛn tɛ yan (ɓama ko ten)

- E ye mun ɓama ye de. Muso sɛbɛ si tɛ dugu in kɔnɔ bi, ni min ma nafɛn san sogo tobili kama. I yɛrɛ kolɔsi sogoko in na koyi! Golokonugutigi tilara ka ɓama jininka :

- ɓama, dɔgo bɛ yɛn, dɔgo caman?

- Dɔgo dɔɔnin.

- ɓama ne bɛ e faga yanni sogo in ka mɔ. Cogo di nafɛn tɛ yɛn, dɔgo tɛ yɛn.

A ko ɓama ka taa nafɛn jini, ale bɛ taa dɔgo wotorɔjɛ kelen jini. Yanni n bɛ segin o ka sɔrɔ sogo bɛ ka tobi, ɓama k'a janto a ka kolokuru la.

A bɔra dɔgɔjiniyɔrɔ la ka na dunankɛ kelen sɔrɔ a yɛrɛ jɛ. Daga wulila sonkala ma ye. Dunankɛ tun tɛ mɔgo wɛrɛ ye a kanimekɛ kɔ. Kanimekɛ ye tulong bɛɛ dɔ bila a la, o si ma bɛn tijɛ ma. A y'o kɛlɛ yɛrɛ k'o gen, a k'a ka minɛnw cɛ, k'o don tɛ dunan bisimiladon ye ale ka so.

Kanimɛkɛ fana y'a don ko Golokonugutigi k'ale gen sogo de nofe, o y'a ka minɛnw ta ka t'i sigi Golokonugutigi ka sokofɛ k'i nɛ fila bɛn du donda ma. Fosi tɛ bɔ gabugu da fɛ n'a m'o ye.

O sigiyɔɔ fana ma bɛn Golokonugutigi ma. A bɔra a kanimɛkɛ kama k'o ka wuli ka taa, a kan'i sigi ale ka so masurunna na. Mɔgɔw nana k'u b'a jalaki. A k'olu ma, ko dunan bɛ cɛ jumɛn kelen ka so bi; ko dunan tɛ jigin ale fana kan bi. A k'u ma ale t'u ka nafiɣiya n'u ka kolandiya la, a tɛ kanimɛkɛ nɛjuguya fana. Kanimɛkɛ bɛ taa wa, a tɛ taa?

I komi kanimɛkɛ fana tun b'a fɛ ka nin kelen goya Golokonugutigi la, ale fana y'a yɛrɛ kɛ katigɛlɛn ye, a ma sɔn ka bɔ a sigiyɔɔ la. Kanimɛkɛ, waati ni waati, a bɛ ɲama wele k'o kana fɛn dɔ d'a ma. Golokonugutigi nan'i kun kɔrɔta ka sɔrɔ filennin bɛ ɲama bolo, ji minta b'a kɔnɔ, a bɛ taa o di kanimɛkɛ ma. Golokonugutigi sinna ka bɔgɔkuru belebele dɔ ta k'o fili ɲama ma. O taara bin muso nɛfɛ. A k'o ma k'o kunna ka di, ko n'o tɛ a tun b'o faga sisan. Muso y'a kɛ kasi ye k'a bɛn'ale faga sogo gansan nofe. A k'a muso ma :

-- Ne ka sogo, ko sogo gansan? Sogo in yɛrɛ bɛna mɔ tuma jumɛn n'i ko sogo gansan.

- Sɔnni sogo bɛ mɔ. O kɛra muso ka jaabi ye.

- Kolokuru min b'a la o bɛ cogo di?

- ɲama k'a ma :

- O fana bɛ ka mɔ.

- N'a bɛ ka mɔ, a datugu kɔnuman, fiɲɛ kana taa n'a suma dumannin bɛɛ ye. I ka tasuma dadon daga kɔrɔ.

- Tasuma golobalen don a kɔrɔ. Muso y'o fɔ Golokonugutigi ye.

Ale banna o foli la dɔrɔn, Kotɛtɛn ye foli kɛ. Kotɛtɛn ye ɲama dɔgɔmuso ye. Kabini Golokonugutigi y'o folikan mɛn,

parawu, a taara i jo da la o nɛ, k'o tɛ don du kɔnɔ. ɲama k'a bɛ kuma u ni nɔgɔn cɛ, o ye nenini bɛɛ dɔ mɛn a tulo la. Kotɛtɛn ye tulon suguya bɛɛ dɔ bila a numɔgɔkɛ la, numɔgɔkɛ m'a diya bolo. Tulon labanna kɛlɛ ma. O fana y'i kɔsegin.

Golokonugutigi y'i kanto tuguni muso ma :

- A fɔ ne kanimɛkɛ in bɛna a si kɛ dala tan? Ne bɛ sɔn ka sa bi !

- N'i sara, a tɔ tɛna kɛ i kɔ? ɲama y'o kɛ k'a jaabi.

- E wulumuso, ne ka sa, e ni ne kanimɛkɛ ka fɛrɛ ne kɔ? N tɛ n tɛ sa. Sogokolo in bɛ cogo di, a ma mɔ k'a magaya folɔ?

Muso y'a jaabi ko :

- A mɔna k'a magaya fɔ k'a tulu bɔ. N b'a jigin ka bɔ ga kunna.

- Ne de y'a fɔ e ye k'a mɔna k'a kɛ ne sago ye wa? N'i ya jigin ka bɔ ta kunna, n b'i galaka kelen kari. A to yen, sɔnni wulukɛ in bɛ taga.

Kanimɛkɛ tun kelen k'a kun da kogo la o waati, o k'a ma :

- Wulukɛ in tɛ sibiri da. N bɛna sogoko ma, sogokolo in tɛ pɛrɛn ne kɔ.

Golokonugutigi de ye tile ban pɛ nin kɔnɔgen na sogo in dala ka bɛɛ kɛlɛ sogo in nofe, kuma m'a nɛ, deli m'a nɛ, fosi kelen m'a nɛ. Su nana ko, sunɔgɔ nana gan muso la. O taar'i da k'a kelen to gabuguda la, a nɔnkɔnmalen tora ten.

Sogo bɛ dun Golokonugutigi nɛna wa a tɛ dun a nɛna?

A kanimɛkɛ ma kɔrɔtɔ a ma. O ye fɛrɛrɛ tige.

Birifini min tun bɛ kanimɛkɛ kun, o tun ye jɛman ye. I komi a tun bɛ Golokonugutigi don jitɔba ye, a y'i yɛrɛ meleke o fini jɛman kɔnɔ ka bere jan dɔ minɛ ka yɛlɛn gabugu bili sanfɛ. A y'i to sanfɛ ka foli kɛ. Golokonugutigi m'a lamine. Kanimɛkɛ y'i cun ni bere ye, k'i kanto :

- Ne saya nana, e tun k'i be sa bi, a ma bo wa?

- Ayi a ma bo, a ma bo, sogo, sogokolo...

Kanimeke ka bere korota k'i sin a ma, Golokonugutigi ye yoro bila ka kogo ta calawu ka kungo mine. Dugu jera Golokonugutigi la kungo konso. Ale de yelemana ka ke suruku ye. Suruku te fa, a ka sogoko ka jugu, a ka koloko ka jugu, a ninw te dese kolo la. Ko kolo min mana suruku dese, dosokoro tulongefen t'o ye. Nin bee de y'a ke surukuba ye.

N y'o ta yoro min, n y'o bila yen.

*
*   *
*

Nin siirin in be faamuya jumen di an bee ma?

A folo, ko n'i ko i kelen ka fen bee dun, a dow laban be dun i ko. A b'a jira ko nugumaya mani, ko mogo mana ke nuguma ye cogo o cogo, diyagoya don i ni mogo dow ka je i ka dumuni na i muso, i denw, i numogow, i dogow, i kanime, olu n'u jogonw. Ko mogo koliji bee te si fari ma.

A filalan ye ko dumuni min ma don i konobara la, o te i ta ye Golokonugutigi k'a ka sogo, a ka sogokolo, a bee labanna ka bo a taya la, kanimeke y'i diya bawo sogo dunnin ko, kolo susulen ko, a ye Namaka ke a muso ye.

Nsiirin Saana, Baana, Gaafan

N y'a da nin ce saba la.

Mun ye nin ce saba ke taamajogon ye?

Nafolotigi be boli a ka nafolo ne yoro o yoro, here te yen. Faama fana be boli fanga ne jamana o jamana na walima ko o ko la, o ye ko bilenba ye. Kabini ka digne da, nafolo ye hadamadenw hawudiya. U be tile ka si ka boli nafolo ko, u nata te se ka fa. Nka, o n'a ta o ta, nafolo k'ale te ka nini. Dow ko fana ko n'i ye fanga soro, i b'i diya, bawo ko o ko, n'o de ka d'i ye, i be se k'o ke, nafolo b'i ye, i mogojogonw fana b'i ye.

Nka ko o ko, ni mogo b'a la, keneya de jogon te.

Nin kera ce saba ye, ko Saana, Baana ani Gaafan. Ninnu tun ye dogojolaw ye. U lamini dugu si ka dogo tun te teme u kan. U mænna dogojo la jogon fe f'u nana ke teriw ye. Nka keneya be, bana be. U si be ka korobaya tuma min, u fari ma to a cogo la, u ka banaw cayara f'u kelen-kelen bee kera n'a togolabana ye. A be fo ko bana min mana noro mogo la a korotuma, n'a m'a kecogo don, o bana be k'a sata ye.

Mun be nin ce saba fara?

Nin ce saba sigira hakilijagabo la. U hakilinataw ma se ka ke kelen ye. Saana k'ale be keneya de fe, Baana k'ale be

nafoloko de fe, Gaafan k'ale ye ko bee ke sa, k'o n'ale tun ye fanga soro, o y'ale ta nenen ye.

Saana ni Baana ni Gaafan hakilinataw ma ke kelen ye min ke, u farala nagon na, u te dogojo ke tugun. Bee taara i togolafan. O waati, dugu saba be worodugu: Keneyadugu, Kolondugu ani Sebugu.

Keneya be Keneyadugu, kolonkise be Kolondugu, fanga be Sebugu. Saana wulila ka taa Keneyadugu, Baana taara Kolondugu, Gaafan sera Sebugu. N'i ye dugu kelen ke nin dugu saba in na, i te se ka taa fila to la. Bee n'i ka hami, bee n'i taayoro. Bee taara ten k'i mako dilan.

Saana ka keneya sababu be don mun na?

Saana ta kera keneya ye. Keneyadugukaw ye Saana ka keneya sababu don dukanin na. U ye dukanin bila bogodaga kono ka bogodaga filanan dabiri folo dala, k'a fo a ye, don o don a kana dese, a kana jine ka keninge kise kelen mara. San mana yelma, a ka taa o keningekisew di dukanin ma. U k'a ma ko dukanin te mara yoro si ni kaburu te, wa a be bila waati min, o ye ni dugu tilala tuma min.

Saana be se ka nin kuru tige wa?

Saana seginna don min u ka dugu kono, a taara dinge sen kaburu la dugutilama fe ka dagaw sigi yen, dukanin b'u kono. O man gelen, don o don keninge kise kelen marali de ka gelen.

Kolonbugukaw ye Baana ka baanaya sababu don minjan na k'o bila daga kono ka daga were biri o da la. San be dafa yoro o yoro, minjan in be foolo bo. A k'o foolo bo daga kono ka n'a bila a siso kono. Daga marayoro ye kaburu ye.

Gaafan ka fangako sababu donna waraba la. u ye waraba tensi ke bakan ye Gaafan k'o don a ce la.

U ka haminanw be nogoya cogo di?

Nin ce saba la, mogo folo min ka haminan folola ka nogoya, o kera Baana ye. Baana ye nafolo soro, k'a damate-mesoro. Saana ma nogoyaba ye a ka bana na, nka a tun ka fisa. Gaafan ko n'ale tun y'a don a tun fana be taa Kolondugu bawo a ye mogow ye Baana nefe hali u ka dugutigi fana tun be do jini Baana fe. Baana de tun laban ye dugu mara.

Doonin-doonin, dugutigi ye Gaafan madon a yere la.

Gaafan tora ka fanga taabolow faamu. Dugutigi nana sa don do, tile-kelen-bana y'a mine, tile kelen, a sara. Gaafan sigira fanga la. A ye mogow mine konuman, a ni jama benna kosobe. Gaafan y'a deme ni nafolo ye.

Mun be ke haminanw nogoyalen ko?

Ni bana donna farikolo la, a be farikolo dun, a b'a jimi doonin-doonin fo farikolo ka dese don min. Baana ye nafolo soro, bana min y'a mine yanni a ka taa Kolondugu, bana in tora a sogo koro, a be kogo doonin-doonin, doonin-doonin, Baana ma joro n'a ye, bawo a ma bo a kalama.

Bana in nana juguya tuma min, Baana wulila furajini na. Furakelila min k'a ta ka di, min k'a ta ka go, olu bee ye fura bo Baana ye a sigiyoro la. Baana ka bana ma keneya. Baana labanna ka dije mine furabolaw nefe. A man'a men, dije fan o fan, ko fura duman be yoro min, a be yen segere. A tora o la, ka t'o la fo ka nafolo nege bo a la.

Gaafan fana ka bana nana juguya, a te sigi, a te da sanko ka sunogo. Dimin y'a dese ko bee la. Fura jinina ka dese Gaafan ka bana na. Fanga ko nana bo Gaafan kono doonin-doonin, a te miiri fosi la a yere ka keneya ko. A labanna k'i ban a ka bakan na.

Saana ma dɛsɛ duganin ladonni na. San o san dɔ bɛ bɔ a ka bana na, san o san dɔ bɛ fara a ka kenɛya kan. Saana haminanko tun ye kenɛya min ye o haminanko banna pewu. Saana y'i diya. Baara m'a bali. A y'a ta kɛ sɛnɛ ye. Ko dugukolo tɛ mɔgɔ nɛgen. Saana ka kenɛya kɔnɔ, a kɛra nɔmasa ye. Nɔ ye nafolo ye, mɔgɔ bɛ kɛ masakɛ ye ka sɔrɔ i ma sigi fanga kunna. O kɛra Saana ta ye.

Baana ye yɔrɔ bɛɛ yaala tuma min k'a ka bana feere, ni sanbaga ma sɔrɔ a la, a taara Kolondugu ko kolondugukaw k'a ka bana furakɛ. Olu k'a ma:

- Ka nin nafoloba in to e bolo e ma kenɛya?

A ka jaabi kɛra ko:

- Nafolo tɛ mɔgɔ bali ka bana, nafolo tɛ mɔgɔ kenɛya. Nafolo man di n'i man kɛnɛ. N bɛ kenɛya kelenpe de fɛ hali ni kolonkisɛ kelen ma kɛ n ta ye. Kolontigi banna kolon na ko kenɛya.

Baana ye ko bɛɛ kɛ, kolondugukaw ma fura sɔrɔ a ka bana na. A seginna ka n'u ka dugu la. A nanen, u k'a ma ko dugu masakɛ, n'o ye Gaafan ye, o fana taara fura jini. Gaafan taara Sebugu k'u ka bana furakɛ. Olu k'a ma k'olu bɛ se ka fanga sɔrɔli nɔgɔya mɔgɔ ye nka u tɛ se ka bana si furakɛ.

Gaafan jigi misenyara. A seginna a ka dugu la, a bɛ hami n'a kenɛyali ye. A nɛbɔra mɔgɔw fɛ minnu bɛ sɛgen ni nanina na, ni dɔrɔmɛ t'u bolo nka n'u ka kɛnɛ. Gaafan sonn'a ma ko fanga ka di n'i ka kɛnɛ de. Fangatigi banna fanga la ko kenɛya.

Nafolotigikɔrɔ Baana ni fangatigikɔrɔ Gaafan taara Kenɛyadugu k'u bɛ kenɛya jini. U ye sɛgen min ye u nɛ na, u da sera o ma kenɛyadugukaw ye. Kenɛyadugukaw ye

Saana ka duganin nɔgon jini k'u fana k'o bila dagaw kɔnɔ, k'a kɛcogo nɛfo u ye.

U seginnen u ka dugu la. San kelen bɛ dafa yɔrɔ o yɔrɔ belebele bɔra u ka banaw na, u ye lafiya sɔrɔ dɔɔnin-dɔɔnin fo kan'u kenɛya k'u kɛ gejegeje. u ka sɔrɔ ka kenɛya nafa bɛɛ don.

N y'o ta yɔrɔ min, n y'o bila yen.

*
, *   *

Barika bɛ faamuyali kelen jumɛn na nsiirin kɔnɔ?

Mɔgɔ, i bɛ fɛn o fɛn na, geleya mana k'i kan cogo o cogo, n'i ka kɛnɛ i sogo la, nafolo b'i bolo, fanga b'i bolo. Kenɛya tɛ se ka falen fosi la, bawo wari tɛ kenɛya sɔrɔ, fanga tɛ kenɛya sɔrɔ. Kenɛya de bɛ fɛn bɛɛ sɔrɔ.

Saana ka misali in ka kan k'an sɔn hakili la.

Saana ma nata nafolo nɔfɛ, a ma nata fanga nɔfɛ. A ma hami fosi la farisogo kenɛya kɔ. O de y'a kɛ nɔmasa ye ka laban k'a kɛ nafolotigi ye. A yi diya ka tɛmɛ Gaafan ni Baana bɛɛ kan.

Nsiirin Salenba, Salenden ani Dolendala

N y'a ta nin na k'a da salenba, salenden ni dolendala la.

Dinɛ konoko ka ca w a a man ca?

Dinɛ ma daminɛ bi. O de y'a konoko caya. A konoko cayakun ye moƙow ni baganw ni fenɛnamaw ka donniya ni faamuya soro walasa, u kana segin filiw kan, u ka kisi, u ka u taasira ye ka soro a ma ke ni geleya ye. O sira la, korow ni bangebaaw de be denw ni denmisɛnw ladi k'u bilasira walasa u ka kisi kasaraw ma, u ka se kow keko numan na. Nka o n'a ta o ta, si hake do be yen, ni denmisɛnw y'o soro, u sago ye ka kow ke cogo min ka di u yere ye. U be ke tulokungelenw ye, u be tige kow la, u be ko bee soso f'u be taa u yere tinɛ. U be nimisa walima u te se ka nimisa yere bawo a dow ko ye saya ye, a dow ko ye fagali ye.

Dolendala sigiyoro ye bada ye bawo a b'a dahirime soro jegemine na. Dolenda ye timinandi ka baara ye. Dolendala mana sigi yoro min, a b'a new boso walasa ka dolen kolosi konuman jikunnako si te pan a kunna. A b'a tulo majo

mankan bæ fe, hali jijukorokumaw, kerengerenya la, jægew ka masalaw.

Dolendala bæna mun men bada la?

Nin don, dolendala nana k'i sigi k'a ka donlen fili ba kono. A bæ k'a laje konuman. A bæna mun men, salenba kan bæ a denw ma:

- Nin waati de ka gelen aw ka balo konona na. Jæge minnu ka bon n'aw ye, olu b'a jini k'aw dun. Aw y'aw yere kolosi u la. u da ka farin.

Salenden do ye min soro ka fo, o ye:

- A fo kisi t'an ye ke, jægabaw bæ fan bæ fe.

- Aw dan ye aw ka to wokononaw la. I man kan ka ye yoro min na, ni ko y'i soroyen, i m'o jini wa? A ye to wo kono.

Dolendala sigilen balila k'a ye k'a ka dolen girinyara. A sinna k'a ka dolen sama. A ni dodo bora. O y'a dusumangoya. Bawo ale tun hakili la ko salenba de y'a ka dolen kunun. Dolendala bæ sago ye ka salenba min. Salen ye jægew ka man di ye. A sogo ka di wa a songo ka gelen, wariba bæ sorosalenba la.

Dolendala diminbaato ye dodo bo a ka dolen na k'a fili ba kono. Dodo ye yoro bæ ke mankan ye, bawo a ker'a kono ko jikonofen do de sera a ma. A y'a ke, a mana se jæge min ma, a b'a da fa o la, k'i kanto :

- *N bæ n ta sara, n bæ ta sara.*

Salenba nana ka dodo nininka:

- *Mun kera? E ni jon b'a la?*

- *Cinni donna ba la, u ye n cin.*

Salenba ko dodo ma:

- *Mogo m'i cin, i ye dolen de ta.*

Dodo tora k'a fo :

- Cinni donna ba la, cinni donna ba la, n bæ n ta sara.

Dolendala tulo donna nin kuma bæ la. O y'a jigi misenya. A ko ni nin ye salenba kumakan ye dodo ma, sigikun t'ale la nin yoro la.

Salenba seginnen wo kono a denw kerefe, a k'u ma:

- Aw bora ka mankan min men sisan, dodo de mankan don. A ye dolen de dalen kunun. Dolendala y'a labo ji la k'a bila fiye na. Nka i komi jæge sarama te, dolendala y'a bila ji la tuguni. N denw, aw y'aw yere kolosi dolen na. N'aw do tun don, o tigi tun laban ye faga konona ye.

A fo dolendala ka ko bæ diya?

Dolendala tulo bæ nin bæ la, do farala a ka jigimisenya kan. Nka o bæ la, a y'i sigi, bawo a ka fisa ni gansan ye. A mana menni ke nin cogo la, a na somogosama soro. Dolendala sigilen tora ten, salenba ye kuma damine ni nin laadilikan ye:

- Samiye mana don, sanji mana na, ji kura bæ baw fa, fo ji bæ woyo ka taa kungo kono. Aw y'a yere kolosi, a si kana aw yoro janya bakango la, sanko ji kura ka bo aw koro. N'o y'aw soro, aw bæ faga n'a tulu kalan soro aw yere ne.

Salendenw y'u tulow dayele ka salenba ka kumaw lamén kelen-kelen. Yanni samiye bæ don, denw ye fari da ka bonya ka se bolonkonin kundama ma.

Salendenw b'u ba ka kumakan labato wa?

Samiye nana don. Sanji bæ jigin, a bæ jigin. Ji kera ka yoro bæ fa. Baw fara fo ka bo badingew kono. O kera nisondiya ye jægew bolo. Salendenw fana y'u sago soro, u bæ yaala yoro bæ. Ja balala ka ke, ji fana balala ka dogoya. Jæge misenw tora bogo la merékemereke la. Salenden minnu sorola, olu tora bogo kene na k'u ba wele:

*"Ba salenba bogo ye n mine,
Na n sama ji la, n ba,
Fijne be n kan de n ba,
A be ka n fara ja n ba,
n ba na, na, na".*

Salenba y'a denw lamine ko:

*"Merεkεmerεke bogo la,
Bogo kene, tulokungelen mine,
Merεkεmerεke, fanga kalan b'i ne
Merεkεmerεke ne be ji cema.""*

Salenba ma ban dangili dali la, ni denmisenw ye jegew tomanni damine bogo kene na. Bone ye batigi ta ye, a y'a kun don daga la, o te fo ba yere ko. Salendenw taara u yere soro tulu kalan na. Salenden minnu ma dansigi don jiko la, olu kera ka tow ladi. Tow tora ba koro, u be to ka yaala-yaala k'u da falen-falen. Dunta nana dogoya ba kono. Jegeden bee b'a yerejini o waati. Salenba seginna a ka ladilikanw kan. A da norola min na kosebe, o kera dolen dalen ye. A k'u ma u k'u yere kolosi dolen na.

Dolendala be koroto jegew la wa?

An ka dolendala sigilen be, a tulo be salenba ka ladilikanw na. A mana ke cogo o cogo, a be to ka jege werew mine nka Salen de ko be dolendala ye. Jilafenw k'a ma a kana koroto. Nin don dolendala nana k'i sigi, fijne te ci, ji te lamaga sanko ko jege n'a ka dolen kori. K'a ta sogoma fo wula, kamalen ma fen bo ji la.

Nin don kelen fana, salenba bor'a denw koro ka taa dumuni jini. A ye waati min ke yen, salenden wulila k'a

sennayaala. A nana bo dolen dalen kan. A ba y'a ye yoro jan fe a bena dolen ta. A kulela a den ma, yann'a be se, den ye dolen kunun. Dolendala sinna i koro k'a sama ka bo ji la k'a ke gere kan po. Salenden tora fijne na, pere-pere-pere.

Dolendala nana ka dolen bo a da. A ko dolendala ma:

- Ne file ke, ne be mun bo ni bolonkonin fila te. Hali n te dakurune kelen bo, n te wari jnama fana soro. N bila ni n bonyana, i be n mine.

- Aa! k'e bila, i ka bonya de, n'e bonyana ne bena e ye dankan jumen na?

Salen ye dolendala deli tuguni:

- N'i y'a to n bonyana, n nafa be bonya, i be n feere nafolotigi do ma wariba la. O wariba b'i mako caman dilan.

Dolendala ye salenden jaabi:

- Ni fa te mogo min na, jon be son e ka kuma in ma. Bi bee, i be tobi jabaji la k'i ke surufana ye.

Salenden be dolendala bolo pere-pere-pere. A ko dolendala ma:

- Ne ba tun y'a fo n ye n ka n kolosi dolen na. Ne m'o men. Sabali, n bila n ka taa.

Dolendala sinna i koro ka salenden bila. a ka bore kono k'i kanto a ma:

- Jon b'a bolokonajege bila i senkorajege ye ni fato ni naloma te?

Jege be bo ji bee la, fo jabaji. Dolendala nana salenden di a muso ma. Muso fana y'a tobi jabaji la, jabaji duman.

Dolendala ye salenba ni salendenw ka kumaw baro bo a yere ka denbaya ye. Salenden dow tora ji kura nagali la k'u yoro janya bakonona na. Olu tora a la. Minnu fana ma jatemine ke dolenko la, olu fana tora a la. Baganw be cogo min, hadamadenw fana be ten.

N'y'o ta yoro min, u y'o bila yen.

Mun laadilikanw be fo yan?

I kera baganden ye wo, i kera mogoden ye wo, waati do ye yerekolosi ye n'i be denmisenya la. Ko denmisenya te mogo tije, n'i ye denmisen ye, i farati i kana tije. Denmisen ka kan ka mogokorobaw ka kuma lamɛn, bawo mogokorobakuma be i ko surukubo, n'a be korɔ, a be je. Salenden minnu kun tora faga kono tulu kalan na walima nadaga kono jabaji la, u ma salenba ka kuma lamɛn. Min y'u sorɔ, mogo si no te. Fen o fen, n'a ye denmisen tulokungelen sorɔ, a yere no don, bawo a ma son mogokorobaw ka laadilikanw ma.

Tulonkungeleya ko ye nimisa ye.

Nzaana minnu fora salenba fe o be mogo ladi: "Bone ye batigi ta ye, a' y'a kun don daga la, o te fo ba yere ko".

Salenba denw saya digira a la kosebe. Nka a yere ma sa, minnu sara, a kera olu de la. Mogo te sa mogo no na.

"Mogo t'i bolokorojega bila i senkorogye ye". Min b'i bolo o b'i bolo, o minenen don. Min b'i senkorɔ, o ma mine i fe folo i te se k'a fo k'i ta y'o ye. Bawo yann'i k'i biri k'i b'a mine a be se ka taa. O taalen, n'o y'a sorɔ i y'i bolo konota bila, o fana be taa. A laban i te ke n'a fila si ye. Salenden m'o de faamuya, dolendala y'o faamu.

N'a fora a to, ni m'a to, n'a tonn'i korɔ, o y'i kelen kunko ye.

Nsiirin Soroba

N y'a ta nin na k'a da ce do la ko Soroba.

Soroba tun ye jon ye?

Ko baara kolon te dije na, mogo kolon de be dije na, baarakebali de be dije na. Nin kera ce do ye ko Soroba. Soroba tun ma baara were sorɔ ka ke ni binkan te. A ta tun ye, don o don, a be taa bin kan k'o feere. Soroba tun be bin kan, k'a kan, k'a kan. A bolo nana teliya binkan na f'u y'a togo da ko Binkanzanga.

N'i ye nin togo jogon dalen ye mogo min na, a tigi segennen don, a ka baara kono, a janinen don. Soroba tun be nin binkanba in na, nka a ka sorɔ tun t'a ka musakaw bo. O tun y'a dabali ban fo k'a kononafili.

Kononafili be kononafili la, n'o y'i sorɔ, limaniya be tila i la, hakilina jugu caman be na i la. Binkanzanga ka kononafili tun sera o kononafili jogon ma. Limaniya tun tilala Binkanzanga na, hakilina jugu caman nan'a la fo ka na se yerefaga hakilina ma. Don o don segen kelen, don o don geleya kelen, ni do ma fara a kan fen te bo a la, i ka dije to, o man fisa ni nin ye. Binkanzanga tun be ka dije mine a bosobagaw ye.

Soroba

Mun nana Soroba hakili la?

Binkanzanga ka kɔnɔnafilɩ nana se hake do ma fo a tun te se ka sunogo su fe. O kɔnɔ, a fasara, ka fasa, ka fasa. Mɔgow siranna ni Binkanzanga ye. A mana nininka ko mun bana b'a la, n'a fasara nin cogo la, a b'a fo ko bana t'a la. Don do su, a y'a kɔnɔ miiri k'a be se ka mun ke, mun tora a ye walasa nin beɛ ka ban. Hakilina jugu nana Binkanzanga la. Binkanzanga ko ni dugu jera a b'a yere faga. N'o kera nani na ban.

Dugu nana je, ka tile bo, ka tile korota, mogo ma Binkanzanga ye kenema. Farifaga ser'a la o don sogoma. A labanna ka wuli ka bo a sidilan na, ka kungosira mine ten. Don tow la, a be taa binkan na ni woloso ni fu ye, fu min be ke ka bin siri n'a y'a kan. Nin don a ma fu ta, a ma woloso fana ta. A ye jurukise kelen de ta. A ye jurukise ta bawo a ye naniya min siri su fe, n'o de ye k'a yere faga, a be taa o waleya ni jurukise ye. O ye k'a yere kan don juru la, k'a yere dulon.

Binkanzanga be ka taa a be k'a fo :

"Binkan be dabila bi

Binkan be ban bi

ɲani ni segen be fara ne na bi

Kɔnɔnafilɩ banbali be ban bi

Ne ni na nesuma bi

Ne yere na lafiya bi kudayi".

Jɔn be Binkanzanga lasabali? A be mun d'a tulo kan?

Binkanzanga taara se torojuba do ma. A yelenna o toro la ka jurukise laben kopuman. A ye kun kelen siri toro bolo la. Waati min a k'a be kun do in labennen kopuman don a kan na, a ye nin men :

"Kan'a ke, kan'a ke,

Kan'i yere dulon, n teri

Yeredulon man ni n teri

Yerefaga te ceya ye, n teri

Segen be ban, nani be ban."

Nin kumaw ye Binkanzanga hakilinata yelama. Hali a ma jurukise foni tugun, a sinna ka jigin ka bo jiri la. A ye npogotiginin do soro duguma. O k'a ma k'ale ye ciden de ye, k'olu de ka so ye torosun in ye. K'olu ka cekoroba ka cikan don, a t'a fe mogo k'a yere faga torosuh in na.

Binkanzanga sogo be yereyere a kan cogo min, a be yereyere ten. A be wɔsi. A y'a faamu ko jinew sigiyoro ye torosun in ye. A siranna a ka wale in na. Nka jinenpogotigi k'a ma:

- Kana siran, fen t'i soro. An moke b'a don fen min be e la. A ko k'i nininka i be fen min fe.

Binkanzanga ko :

- Ne te fen fila fe. Ne be fen kelen min fe, o ye ne ka nani banni ye.

Npogotigi y'a moke ka cikan to lase Binkanzanga ma:

- Ne moke ko e ka nani be ban n'i ma koroto. A ko k'a fo i ye, ni tile wolonwula temena k'a soro a ma ban, i be kalo wolonwula makono walasa i ka segen ka ban. N'a ma ban o waati folen kono, fo san wolonwula ka se, i be soro ka here ye i ne na. A k'i ka here sababu be bo fofodisikan do la.

Hali Binkanzanga ma tila kuma lamenni na sanko k'a be npogotigi jaabi, npogotigi tunnuna ka Binkanzanga kelen jolen to torosun koro. Binkanzanga nan'a hakiliw fara jogon kan ka sosira mine. O don kelen Binkanzanga ma bin kan.

Binkanzanga be mun ni mun ke jinew ka folen kofe?

O duguje, a solila poyi k'a ka woloso ni fu caman ce ka kungo mine. Dusu kura donna Binkanzanga kono. A ye magan soro binkan na. Binkansen teliyara ni korolen ye. A be yoro bee cawu! cawu! cawu! Woloso be taakasegin ke bin nefe mogo t'a ye Binkanzanga bolo teliya kojugu. A kera i ko mogow ka togo were d'a la min be Binkanzanga ne.

Ko n'i ye jenbe golobalen ye, n'a bilato te a farato don. Binkanzanga ye tile woro soro ni dusu kura in ye, a ma segen sanko k'a fari faga. Tile wolonwulanan nana se. Ka na tile wolonwulanan tile se laasara ma, Binkanzanga be wuli k'a ko file, k'a ne file k'a kerew file-file n'a be fen ye min be fofa disi kan. A te fosi ye. A ye siran damine sisan. Tile wolonwula kana teme ten ka soro a m'a ka here sababu ye. N'o temena, k'a fo ka kalo wolonwula ke segen ni nani na tugun, o ka jan.

Binkanzanga ye joro damine, a be joro cogo min, a be joro ten. Ni se tun b'a ye, a tun be tile lajo yoro kelen fo a ka here sababu ka bo a ye. Nka o se t'a ye. Tile tora a ka taama na ka yelema fan do fe, a be bilen cogo min, a be bilen ten. Binkanzanga ye binkan dabila pewu ka jo ka tile file a taato a binyoro la. Dibi be ka don doonin-doonin. Binkanzanga fana be ka timinangoya doonin-doonin.

A labanna k'i biri k'a be bin doonin kan. A be binkan na cawu! cawu! tonkun belebebeba falenna a nefe. O y'a kabakoya kosebe. A jolen tuma min na k'o laje, minijan belebebeba, jamanjanba bora tonkun kono k'i ton. Binkanzanga ko yan, o te k'ale nekise fila nena. A tora ka taa kofe doonin-doonin. Minijan sinna i koro ko: "E be taa min? E ni npogotiginin ye mun kuma ke o don? I be siran mun na?"

Binkanzanga y'a ja farinya k'i taama ka n'i jo minijan kerefe. U y'u new jo nogon na. Minijan y'a yere dogoya ka soro k'i kanto:

- Ce, na n ta.

Binkanzanga y'i nun minijan koro. A jolen tora, a m'a don a be min ke sisan. Minijan k'a ma tuguni :

-An ka taa i ka so.

Binkanzanga ye sosira mine ni minijan ye. U be se dugu kono waati min su kora, dugumogo si te Binkanzanga kalama. A selen a siso kono, a ja fariyalen kosebe, a ye minijan da duguma. A ye da tugu a ni minijan da la. Yanni dugu be je, minijan bonyara ka ton fo tonyoro saba, ka so fa tewu.

Minijan bena mun ke Binkanzanga ye?

Yann'u be sunogo minijan ye ko damado jini Binkanzanga fe: mogo kan'a don k'ale be so kono, a ka bacencen jini k'o bon ale koro, a kana jine ale ko dumuni na.

Binkanzanga ye nin bee naamu lamine. U sira ten. Dugu jolen Binkanzanga wulila ka kolonkise minen kelen ni sanu minen kelen soro a kun koro. O waati kolonkise de be ke ka sanniw ke, ka musakaw ke. Nin minen fila kera i k'u ka fa wuli Binkanzanga na, fo minijan k'a ma a k'a hakili sigi.

Binkanzanga y'a hakili sigi tewu. A folola ka baarakelaw ta. Olu tilenna ka bacencen doni k'a ton Binkanzanga ka soda la. Su kolen a yere ye cencen bee ladon a ka so kono ka minijan da o kunna.

Binkanzanga y'a ke so te dayele ni dugutilama te. Dugutilama o dugutilama ni ba kelen ma ladon minijan ye saga kelen be ladon so kono a ye. Sogoma o sogoma, kolonkise minen kelen sanu minen kelen.

Binkanzanga kera misitigi ye, misitigi min nogon ma ye, ka ke sagatigi ye sagatigi min nogon ma ye, kuma te a ka

sanutigiya ma, a ka kolonkisetigiya ma. Binkanzanga kera Sorotigi ye.

Binkanzanga sorotigi be mun ni mun ke?

Musokoronin wolonwula nana k'olu den ye Sorotigi ye, a y'olu k'a ba ye, ka so jo u bee ye. Cekoronin wolonwula fana nana. Olu fana kera a fa ye, a y'olu fana ka sow jo. Npogotigi wolonwula nana, a ye saba furu ka naani ke baaradenw ye.

Sorotigi ma jine a jupon ko abada. A ye bee ladon, kerekenrennenya la segenbaatow ni panibaatow. Minnu ni saga ka kan, o be di olu ma, kelen te, fila te, saba yere te, a ye bagan bee ke ten. A ye sanu di dow ma, ka kolon di dow fana ma. Mogo si ma jon a niyoro la.

Sorotigi tun be taama ka bo dugu werew la. A tora o do senfe fo kebaali tun be na ke a ko. Musokoronin kelen wulila ko fo ale k'a don fen kelen min datugulen don so in kono, bawo kabini ale nana, a ma so in ye sije kelen k'a dayelelen don. Musokoronin ko Sorotigi furumuso folo ma :

- Mun kelen be so in kono n'i t'a dayelelen ye?

Furumuso folo in ko:

- E nana cogo min, ne fana nana o cogo la. Ne b'o don cogo di?

- Kana kuma jugu fo ne ma, buranmuso jugu. Konegew jini ka diya, ni min sera k'a dayele.

Furumuso siranna a togo tijeni je a girinna ka Sorotigi ka konegew ce ka di musokoronin ma. A fana ye so in dayele ka minijan tonnen ye. A kulela ka nonibusan jename tige ko n'ale ma minijan faga, a ben'ale denke dun. A ye minijan bugo, k'a bugo, k'a bugo kosebe. Minijan y'a yerajini fo k'a kun labo bugu sanfe ka Sorotigi wele :

"Sabali o Sabali, Na, kana n faga sa Na
Wari min be Sorotigi bolo,
Ne de y'o d'a ma, soro o soro,
Ne de y'o bee di Sorotigi ma,
Sabali o sabali Na, kana n faga sa Na.
Boli ye na wo Sorotigi,
Sorotigi wo Sorotigi wo
Na sa Sorotigi."

Sorotigi tulo donna a welekan na o yoronin na. A y'a ka so siri i koro, je tugu n'a yele ce, Sorotigi sera a ka minijan ma, busan nonima be musokoronin bolo halisa a be ka sa bugo. Sorotigi y'a ka npanmuru sama k'a bo a tan kono. Carawu! muru sije kelen, a ye musokoronin kunkolo tige ka bo a kanba da la.

Sorotigi temena n'a ka don ye, ka minijan yelesa so were kono.

N y'o ta yoro min, n y'o bila yen.

*
*   *
*

Nin nsiirin be faamuya jumenw ke ka mogow ladi?

A folo, mogo kan'i jigi tige dijne na bawo ni ko min tuma ma se, o te ke. I mana ke segen ni nani na cogo o cogo, i cesiri i ka baara fe, sababu numan be bo yoro o yoro ka na, a be bo yen ka n'i ma. Mogo n'i korotora dijne koro, i be sara jugu ce. Ni Soroba tun y'a yere faga ko nani b'a kunna, o tun y'a kelen ye ka sara jugu ce. A to tun be ke a ko.

A filanan, n'i ye here soro, kan'a ke i kelen ta ye i hakili to tow fana na minnu ma do soro folo. O siratige la, nsiirin be hine kofa,

mogo min te hine, o te hadamaden ye. Soroba ma jine a jujon ko; ko ni mogo ninena a jujon ko, a labanko b'a kononafili.

A sabanan, mogo kan'a jini ka fen, bee si don bawo mogo-ko-bee-don-te. Musokoronin y'a jini ka so konon fen don, a ker'a ma bone ye, bawo Soroba ma je n'a ye musokoronin k'a ka here sababu lagosi. Sababu in ye Soroba jujon do fana ye, a ka here jujon.

*Sebenyoro oridinatari la: Jamana gafe sebenyoro
Negejuru sira 22 62 89 —BP 20 43 Bamako (Mali)
Labugunbaga NIB gafe labugunyoro
A labugunna Mali la*